

Diplomová práce

2011

Lenka Kolářová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Postoje romských rodičů ke vzdělávání jejich dětí v programu
Předškoláci Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže České Budějovice

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Kuchař, Ph. D.

Autor práce: Bc. Lenka Kolářová

Studijní obor: NMgr. PVČ

Ročník: 3.

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 20. 3. 2011

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda co nejsrdečněji poděkovala Mgr. Pavlu Kuchařovi, Ph. D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé práce. Děkuji také mým kolegům a spolupracovníkům za vstřícnost a pochopení při psaní mé diplomové práce a dále bych chtěla poděkovat rodinám, které se účastnily mého výzkumu za otevřenost a ochotu ke spolupráci.

OBSAH

Úvod.....	6
1. Romové.....	9
1.1 Etnicita Romů.....	9
1.2 Kdo jsou Romové.....	11
1.3 Postoje k životu, hodnotová orientace Romů.....	13
1.4 Tradiční komunitní život Romů.....	15
1.5 Rodina jako základ romské komunity.....	18
2. Vzdělávání Romů.....	22
2.1 Postoje Romů ke vzdělávání z hlediska historie i současnosti.....	23
2.2 Interakce školy a romské rodiny.....	25
2.3 Bariéry při vzdělávání Romů.....	29
2.4 Alternativní možnosti vzdělávání Romů.....	34
3. Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice....	41
3.1 Salesiáni a vznik.....	41
3.2 Poslání SaSM – DDM ČB.....	45
3.3 Programová nabídka SaSM – DDM ČB.....	47
3.4 Otevřené kluby – romská Oratoř.....	51
3.4.1 Celková nabídka programů Oratoře.....	51
3.4.2 Hlavní cíle Oratoře.....	52
3.4.3 Pracovní tým Oratoře.....	54
3.5 Program Předškoláci.....	54
3.5.1 Historie programu.....	55

3.5.2	Současnost.....	55
3.5.3	Náplň a cíle programu.....	56
4.	Předškolní vzdělávání.....	57
4.1	Charakteristika předškolního věku.....	58
4.2	Smysl a cíl předškolní výchovy.....	58
4.3	Školní zralost.....	60
4.4	Právní úprava předškolní výchovy.....	61
5.	Výzkum.....	62
5.1	Cíl práce.....	62
5.2	Metodika výzkumu.....	62
5.3	Polostrukturovaný rozhovor.....	64
5.4	Charakteristika výzkumného souboru.....	67
5.5	Vlastní realizace výzkumu.....	68
6.	Výsledky.....	69
6.1	Vyhodnocené otázky – kategorie.....	69
6.2	Interpretace výsledků.....	74
6.3	Diskuse.....	75
	ZÁVĚR.....	77
	Seznam použitých zdrojů.....	79
	Seznam příloh.....	84
	Přílohy.....	85
	Abstrakt.....	128
	Abstract.....	129

Úvod

Téma své diplomové práce jsem si zvolila na základě mých několikaletých zkušeností s prací v romské komunitě. Zjišťuji, že práce s romskou komunitou předpokládá nejen hlubokou znalost jejich kultury, ale neustálé hledání nových možností práce s nimi. Každodenní zklamání i radosti mi dávají chuť jít stále dál, zkoušet jiné cesty, nové způsoby a objevovat další otázky, na nichž je třeba hledat odpověď.

Jedna z částí z mé pracovní náplně je i starost o program doučování, který probíhá v romské Oratoři v Salesiánském středisku mládeže – domu dětí a mládeže České Budějovice (dále jen Střediska nebo SaSM – DDM ČB). Po dvou letech velmi intenzivní práce na přípravě tohoto programu, jeho realizaci i na komunikaci se školami, třídními učiteli i rodiči jsem došla k závěru, že jedním z nejdůležitějších mezníků v životě každého člena romské komunity je vstup do základní školy. Samozřejmě je tento akt velmi náročný v životě každého dítěte. Romské děti však častěji selhávají hned v prvních měsících od začátku školní docházky.

Jedním z důvodů je odlišná výchova a socializace dětí v rodině. Ta se velmi liší od výchovy majoritní rodiny. Rodina je vždy v romské komunitě vnímána na prvním místě. Pro romské rodiče není nejdůležitější, aby jejich dítě znalo barvy, čísla nebo písmena, ale významnější roli hraje emocionální výchova a přežití ve společnosti. Rozdílná je i hierarchie rodiny, rozdělení mužských a ženských rolí, rolí rodičů a dětí. Především pak důraz na kolektivitu. V romských rodinách se individualita téměř vůbec neprosazuje. Jazykové prostředí v romských rodinách je naprosto odlišné od jazykového prostředí majoritních rodin. Při příchodu do první třídy se dítě potýká především s odlišností ať už vizuální, tak mentální. I způsob vyučování, který je zaměřen na podporu individuálního myšlení, se liší od tradiční romské výchovy. Problémy způsobuje jazyková bariéra, která ve většině případů odstartuje averzi ke škole a vzdělávání.

Důvod, který ovlivňuje vzdělávání romských dětí, se objevuje i v tom, jak rodiče vnímají vzdělávání. Romští rodiče na základě toho, že sami byli vychovávaní určitým způsobem, vnímají školu a vzdělávání odlišně než rodiče z majoritní společnosti. Často se školou nespolupracují, nezajímají se o docházku svých dětí a nedbají na jejich školní přípravu.

Dalším důvodem je také to, jak sama škola přispívá k inkluzi romských žáků. Základní škola je založená na potřebách majoritní společnosti, vychází z jejích hodnot, kulturních vzorců a postojů. Učitelé a učitelky, s výjimkou některých pedagogických asistentů, jsou členové majoritní společnosti. Romské dítě se nemá možnost identifikovat s žádnou z těchto složek.

Zjištění těchto skutečností, v rámci mé pracovní náplně, mě dovedlo až k přemýšlení nad možnostmi, jak dětem umožnit lepší podmínky vzdělávání, zajistit rovné šance při vstupu do základní školy a pomoci jim k dosažení odpovídajícího vzdělání. Program doučování svým nastavením může jen zmírňovat potíže, které mají děti na základní škole s učením. Prvním krokem, který může zásadně ovlivnit pozdější vzdělávání dětí, je zařazení dítěte do předškolního vzdělávání. Mateřské školy jsou většinou stejně jako základní školy založeny na hodnotách majoritní společnosti. Umístění romských dětí je komplikované tím, že mateřské školy mají ve většině případů svou kapacitu již naplněnu nebo jsou pro romské rodiče finančně nedostupné. Výjimkou je poslední ročník mateřské školy, který je bezplatný. Příkladem dobré praxe v hledání alternativních řešení jsou přípravné (nulté) ročníky.

V loňském školním roce jsem se rozhodla program Předškoláci znovu otevřít a pokusit se opět motivovat romské rodiče k posílání jejich dětí do předškolního zařízení, ale především dát prostor dětem, aby měly šanci a možnost rovně se zapojit do společnosti. Cílem tohoto programu je naučit děti základním znalostem a dovednostem, které jsou zásadní pro vstup do základní školy. Dát jim prostor pro rozvoj komunikace, poznávání a vnímání okolního světa. To vše předávat prostřednictvím her, výtvarných aktivit a jiných činností. Cílem je také ukázat romským rodičům zásadní funkci předškolního vzdělávání, podporovat jejich komunikaci s institucí z majoritní společnosti.

V prvním školním roce fungování do programu docházelo 6 různých dětí. Na konci roku zůstaly celkem 3. Za velký úspěch programu vidím především umístění jedné z účastnic do nově vzniklého přípravného ročníku v základní škole J. Š Baara, na jehož vzniku se podílely subjekty pracující s romskými dětmi v Českých Budějovicích, romský koordinátor a ZŠ J. Š. Baara. Zbylé dvě děti nastoupily na povinnou školní docházku do ZŠ Máj II. V současném školním roce se mi podařilo oslovit celkem

7 rodin, kde vyrůstají děti spadající do věkové disciplíny. Bohužel se moje očekávání nenaplnilo a v současné době velmi nepravidelně program navštěvují 4 účastníci.

Cílem mé diplomové práce je zkoumat postoje rodičů ke vzdělávání jejich dětí v programu Předškoláci. V úvodu své práce se zabývám otázkou etnicity Romů, a to především proto, že každý učitel, pedagog či vychovatel, který se setká při své práci s Romy či romskou komunitou, musí vědět, kdo Romové jsou, kým byli, kým jsou teď a jaká jsou jejich kulturní specifika. Nejenže díky tomuto poznání rozšíří své kulturní znalosti, ale také mu to velmi usnadní práci s nimi. Vysvětluji v této části i svůj osobní postoj k terminologii a chápání romského etnika. V první části své práce chci představit Romy, jejich zvyklosti a navazuji na problém vzdělávání, který vychází právě z jejich odlišného sociokulturního prostředí. Dále nastiňuji práci Střediska a jeho odlišnosti od ostatních zařízení, především zařazením preventivního výchovného systému. Součástí je samozřejmě i představení vlastního programu, jeho historie i současné situace. Nezbytnou součástí mé práce je i shromáždění informací z dostupné literatury o přístupu ke vzdělávání romského etnika, jak z hlediska historie, tak i ze současnosti. Důležitá je i zmínka o specifikách vzdělávání Romů a všeobecný pohled na předškolní vzdělávání.

Druhá část mé diplomové práce je věnována výzkumu, který je z povahy tématu mé práce kvalitativní. Cílem výzkumu je vyhodnotit odpovědi dotázaných rodičů k tématu jejich vztahu ke vzdělávání dětí a dostupnosti programu Předškoláci. Pro výzkumný vzorek počítám s dvaceti různými romskými rodinami bydlícími na sídlišti Máj, které mají alespoň jedno dítě předškolního věku, případně jsou to rodiny dětí, které program navštěvovaly či navštěvují. Hlavní využitou technikou výzkumu je polostrukturovaný rozhovor. Výsledky tohoto výzkumu pak porovnám s informacemi dostupnými v literatuře. Hlavním cílem mé práce je vyhledat a ukázat postoje romských rodičů ke vzdělávání jejich dětí, označit si příčiny nízké návštěvnosti programu pomocí informací získaných v literatuře s porovnáním informací získaných z výzkumu. V závěru by pak mělo následovat doporučení, co s daným programem dál, zda je nastaven správně, je efektivní a odpovídá požadavkům rodičů. Případně by měl nastítnit rady a tipy, jak program dále upravit a vylepšit

1. Romové

První kapitolu autorka věnuje specifikům romského etnika, vysvětlení základních pojmů a krátké historii. Vychází z myšlenky, že k realizaci výchovy a vzdělávání v naší stále se rozvíjející multikulturní společnosti je třeba znát kulturní specifika jednotlivých národnostních menšin. Romská národnostní menšina je v Čechách velmi rozšířena. Na našem území existuje několik vyloučených lokalit, v těchto lokalitách se objevují tzv. spádové školy, které navštěvuje vysoké procento romských dětí. Učitelé a vychovatelé nejen v těchto školách by měli znát, respektovat a hlavně umět pracovat s kulturními odlišnostmi svých žáků.

1.1. Etnicita Romů

Základní otázkou, kterou si autorka na začátku své práce položila, je otázka etnicity Romů. S pojmem etnicita úzce souvisí také pojem etnikum. Aby bylo možné nějakou skupinu nazývat etnikem, musí splňovat určité společné znaky. Jsou to například jazyk, původ, území, historie, kultura, náboženství, vzhled, charakter a mentalita.¹

Podle Květy Kalibové vychází etnická národnost z historicko-etnografického hlediska a za její objektivní ukazatel je obvykle považován mateřský jazyk, země původu či původ předků. Původní řecký význam slova ethnos znamenal „barbaři“, „divoši“ nebo „neznabohové“. Původně pojem etnicita využívali hojně žurnalisté, až později přešel do obecného povědomí.

Dalším důležitým pojmem je identita. V běžném chápání se obvykle má za to, že etnická identita je čímsi bytostným a původním, co by mělo být bráno na zřetel při utváření multikulturní společnosti. Vyhrocenou polohou tohoto pojetí je představa, že nositelé jednotlivých etnických identit by měli být chápáni jako oddělené politické

---

¹HIRT, T. *www.varianty.cz*[online].2008 [cit. 2011-01-29].

[Http://www.varianty.cz/download/doc/texts/3.pdf](http://www.varianty.cz/download/doc/texts/3.pdf). Dostupné z WWW: <www.varianty.cz>.

kategorie se zvláštními skupinovými právy. Jako příklad lze uvést situaci romské populace v ČR, u níž se obvykle celkem neproblematicky předpokládá, že tvoří etnickou skupinu. Současné i minulé výzkumy však naopak zřetelně prokazují, že primární referenční kolektivitou zde není „etnická skupina“, ale skupina příbuzenská. Jedinec, který sdílí tradiční společenské vzorce některého z romských kmenů, v tomto smyslu prožívá svoji skupinovou sounáležitost na bázi rodové příslušnosti a nikoli na bázi kategorie etnicity, která je prostředím, do něhož byl socializován, zcela cizí. Distinkce my – oni zde totiž probíhá po linii příbuzenství.²

Identifikace s kolektivitou „Romové“ je velmi slabá, což může sloužit i jako vysvětlení faktu, proč se k romské národnosti při posledním sčítání lidí v roce 2001 přihlásilo minimum osob.³ Podle oficiálních údajů vlády ČR to bylo 11 746 osob.⁴ V majoritní společnosti existuje jen velice nejasná představa o povaze vnitřní struktury a organizace romské menšiny. Není proto ani zřejmé, zda lze pro romskou menšinu definovat a uplatnit uniformní a celoplošnou integrační politiku, nebo zda má být regionálně, rodově, hlouběji etnický, z hlediska původu, specifikována. Je zřejmé, že situace má značnou regionální i komunální variabilitu, která je spojena nejen s dobou příchodu, celkovou stabilitou daného regionu, ale i s místní situací a komunální politikou radnic.⁵

Specifickým problémem je slabá identifikace romských elit s vlastní menšinou. V souladu s dosavadní vývojovou tendencí se romské elity, jakmile dosáhla společenského postavení, spíše snažily vyvázat z romského prostředí a splynout či asimilovat se do většinové populace. Romské elity jsou velice úzké, nedynamické, bez schopnosti táhnout jak svým chováním, tak svým příkladem. Dosud Romové představují spíše než menšinu, sumu lokálních komunit s velice různorodým historickým a migračním zázemím.⁶

S tím úzce souvisí označení Rom, Cikán, Čech. Ve společnosti převládá názor, že důvodem, proč se k romské národnosti hlásí tak malé procento lidí je strach z minulosti,

---

² KALIBOVÁ, Květa . Romové z pohledu statistiky a demografie. In *Romové v České republice*. 1999. Praha : Socioklub, 1999. s. 91. ISBN 80-902260-7-8.

³ HIRT, Tomáš . *Www.varianty.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-01-29].

[Http://www.varianty.cz/download/doc/texts/3.pdf](http://www.varianty.cz/download/doc/texts/3.pdf). Dostupné z WWW: <www.varianty.cz>.

⁴ [Http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149](http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149) [online]. 6. 4. 2006 [cit. 2011-03-29]. www.vlada.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149>>.

⁵ GABAL, Ivan . Zahraniční inspirace k integraci Romů. In *Romové v České republice*. 1999. Praha : Socioklub, 1999. s. 86. ISBN 80-902260-7-8.

⁶ GABAL, Ivan . Zahraniční inspirace k integraci Romů. In *Romové v České republice*. 1999. Praha : Socioklub, 1999. s. 87. ISBN 80-902260-7-8.

kdy byli Romové často za svůj původ stíháni. Marek Jakoubek ve své publikaci uvádí srovnání dvou názorů na terminologii Rom, Cikán, Čech. Z jeho popisu debaty pana Antonína Ferka a Ivana Veselého (oba Romové) vychází, jak rozdílné a choulostivé je vnímání celého problému. Na jedné straně pan Ferka tvrdí, že zařazování lidí do jednotlivých národnostních menšin je nesmysl. On sám se Romem necítí, cítí se být českým občanem. Zastává tedy názor, aby byl člověk posuzován podle toho, v jaké zemi se narodí, ne podle toho, z jaké pochází kultury či jaké má tradice. Naprosto odlišný názor zastává romista Ivan Veselý, který tvrdí, že zásadní je sdružovat lidi romské národnosti, podporovat jejich kulturu a napomáhat jim při integraci.⁷

Důvod, proč ve své práci autorka používá pojem Rom, je v celku jednoduchý. S tímto termínem totiž operuje jak při práci ve Středisku, tak při studiu. K zamyšlení autorku dovedl až antropolog PhDr. Marek Jakoubek Ph. D. Z její pracovní pozice se kloní spíše k názoru romistů. Slovo „Rom“ má v romštině význam „muž - manžel a „Romni“ má význam „žena – manželka“. Označení „Rom“ je jednoznačně akceptováno také mezinárodními romskými organizacemi. V mezinárodních souvislostech začíná být označení „Rom“ považováno za politicky korektní, i pokud jde o vyjádření politiků či jiných veřejně činných osob.⁸

1.2 Kdo jsou Romové?

Původně se o Romech soudilo, že přišli z Egypta. Odtud také pochází jejich název v některých jazycích. Například Gitanos ve španělštině a Gypsies v angličtině. Jak uvádí Eva Davidová, až v roce 1763 si jeden mladý maďarský student jménem Štefan Vál všiml nápadné podobnosti jeho kamarádů studentů z Indie s maďarskými Romy. V současnosti již o jejich původu nejsou pochybnosti, jediné, v čem se odborníci stále neshodují, je, do které kasty původně Romové patřili. Převládá však názor, že byli příslušníky nejnižší kasty, tzv. nedotknutelní. Při svém dlouhém putování až do Evropy

---

⁷ JAKOUBEK, Marek. *Cikáni a etnicita*. Praha : Triton, 2008. 144-160 s. ISBN 978-80-7387-105-5.

⁸ Kapitola Kdo jsou Romové – hledání identity. In *O Romech (na co jste se chtěli zeptat) Manuál pro obce*. Praha : VCVS ČR, o. p. s. , 2002. s. 9-10.

postupně přejímali některá slova od národů, se kterými se setkávali, šířili své řemeslné zručnosti hlavně v kovářství. Často si vymýšleli historiky o svém původu, aby přežili.⁹

Další z pramenů příchodů Romů vysvětluje E. Davidová takto: „Po příchodu do Evropy se zastavili na delší dobu v Řecku, kde o nich mluvili jako o potulných kejklířích a hudebnících. Ve zprávě ze svaté hory Athos se píše o „Atsiganech“, kteří byli v 8 století nazýváni jako „Athiganoi“, z tohoto pojmenování vznikl pravděpodobně název daný Romům ostatním obyvatelstvem – tedy Cikáni (u nás a na Slovensku), Zingari (v Itálii), Cygan atd.¹⁰

Jak uvádí Hubschmannová, dnes se na území Čech vyskytují především Romové:

- slovenští
- olašští
- němečtí
- maďarští
- čeští.¹¹

Před druhou světovou válkou byli nejpočetnější skupinou na našem území česko-moravští Romové, v Sudetech žili němečtí Romové a kočovaly zde malé skupinky olašských Romů. Za druhé světové války byli téměř česko-moravští Romové vyhubeni, stejně tak jako Romové němečtí. Rapidně se však zvýšil počet slovenských Romů, kteří k nám byli nastěhováni především z východního Slovenska. Po roce 1959 se zvýšil kvůli zákazu kočování i počet olašských Romů.¹²

Podle E. Šotolové tvoří v současné době romskou populaci v ČR z 80 % slovenští Romové.¹³

---

⁹ www.romove.radio.cz [online]. 2003. 2003 [cit. 2011-02-09]. [Http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530](http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530). Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530>>.

¹⁰ DAVIDOVÁ, Eva. *Romano Drom 1945-1990*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. 14 s. ISBN 80-7067-533-8.

¹¹ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. *Šaj pes dovakeras*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1998. 34 s. ISBN 80-7067-905-0.

¹² www.romove.radio.cz [online]. 2003. 2003 [cit. 2011-02-09]. [Http://romove.radio.cz/cz/clanek/18901](http://romove.radio.cz/cz/clanek/18901). Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18901>>

¹³ ŠOTOLOVÁ, Eva . *Vzdělávání Romů*. Praha : Grada, 2001. 112 s. ISBN 80-247-0277-0.

Pro pochopení romské komunity je důležité znát také pojmy „žuže“ Rom a „degeš“ Roma. V prvním případě se jedná tzv. o čisté Romy, o dobrou rodinu, spořádaně žijící. V druhém případě jde o tzv. špinavé Romy, ti, kteří pojídají psí či koňské maso a mají džuva (vši). Jednotlivé rodiny se tímto způsobem rozlišují a správný „žuže“ Rom nikdy nebude mluvit, natož se přátelit, s „degeš“ Romem. Dnes se podle kvalifikovaných odhadů počet příslušníků romské komunity v ČR odhaduje na 150 000 – 300 000 osob.¹⁴

Současná tržní ekonomika napomáhá tomu, že se nekvalifikovaní Romové dostávají na okraj společnosti. Nezaměstnanost se odhaduje 75 % a v některých lokalitách až 95 %.¹⁵

Nezaměstnanost však není jediným problémem, který tuto nejpočetnější etnickou minoritu trápí. Jedním z nejčastějších problémů je závislost na sociálních dávkách a jejich zneužívání, dále zadluženost rodin ať už na nájemném nebo na různých nebankovních půjčkách, nízká vzdělanost, vysoký počet trestných činů a různé druhy závislostí (drogy, gamblerství). Důležitou roli však hraje i postoj majoritní společnosti na vnímání etnických minoritních skupin, státní politika a vlivná moc médií.

1.3 Postoje k životu a hodnotová orientace romské komunity

V životě Romů je na prvním místě vždy rodina. To může autorka potvrdit i sama ze své téměř šestileté praxe. Důležité je i poznání jazyka, kulturních specifik a způsobu obživy. V této kapitole se bude autorka často vyjadřovat k tradicím, které se v současnosti již tak striktně nedodržují, což často vede k morálnímu úpadku rodin, jehož důsledkem rozklad hodnot, které jsou vyjádřeny v tradici. Autoři se neshodují v tom, co přesně zapříčinilo ztráty na tradičních kulturních hodnotách. Zda to byla naše

---

¹⁴ <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149> [online]. 6. 4. 2006 [cit. 2011-03-29]. www.vlada.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149>>.

¹⁵ www.romove.radio.cz [online]. 2003. 2003 [cit. 2011-02-09]. [Http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785](http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785). Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>>

majoritní společnost a její pokusy o násilnou asimilaci či si to romská komunita zapříčinila částečně sama.

Podle autorčina názoru je velmi důležité, aby děti a mladí lidé věděli, odkud pocházejí, měli možnost poznat svoje kořeny a měli tak na výběr, zda chtějí zůstat v komunitě či z ní vystoupit. A zde je dobré uvést, že nejvyšší hodnotou pro členy romské komunity je právě sounáležitost, pocit, že nejsou na světě sami. Největším trestem pro členy je vyhnání z rodiny či komunity. Komunita totiž plnila a stále ještě plní velmi důležitou sociální funkci. To znamená, že zde platila zásada solidarity s jakýmkoliv způsobem handicapovanými členy, především nemocnými, sirotky, ale týkala se i peněžité pomoci potřebným. Na svých cestách se Romové někdy ujímali i neromských tuláků, bezprizorních dětí, zkrátka těch, které majorita vytěsnila na svůj okraj, a tak se ocitli v podobné situaci jako Romové.¹⁶

Dalším významným postojem k životu byla nepřipustnost krádeže uvnitř komunity. Majetek všech členů se totiž považoval za společný. Romové tradičně nelpěli a i dodnes nelpí na materiálních statcích. Díky svému kočovnému způsobu života se naučili nevázat se na věci, a tedy o ně ani příliš nepečovat.¹⁷ V současné době jsou toho dobrým příkladem například školní pomůcky, kdy si učitel často myslí, že dítě je nepořádné a zapomětlivé, pokud si je nenosí do školy nebo je ztratí, ale ono k nim prostě jen nemá vztah, tak jak je na to zvyklé dítě z majoritní společnosti.

Základní hodnotu má pro Romy tedy vše, co vede k zachování, zmnožení a pokračování života. Vše, co život ohrožuje nebo omezuje, je vnímáno negativně. Romové uctívají své starší a předky, svou sebedůvěru odvozují více od své rodiny než od své profese, vzdělání, postavení v majoritní společnosti či od majetku. Pokračováním rodu jsou děti. K zachování života, k možnosti uctívat staré i projevování lásky k dětem jsou potřebné peníze. To je jedna z dalších hodnot. Romové jsou také vybaveni empatií a snad i proto nám dokážou říkat, to co chceme slyšet a nezabývají se tolik tím, zda je to pravda.¹⁸

---

¹⁶ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615.

¹⁷ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615.

¹⁸ MARÁDOVÁ, Eva. *Multikulturní porozumění*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-82-2.

1.4 Tradiční komunitní život

Život Romů velmi ovlivňuje jejich původ, minulost a tradiční zvyky. Podle nich můžeme poznat, přes které země k nám přišli a hlavně můžeme daleko lépe porozumět jejich kultuře a chování v dnešní společnosti.

Jazyk - Ke komunitnímu životu samozřejmě patří jazyk. V tomto případě jde o romštinu a často také o etnolekt romštiny a češtiny, který se projevuje např. romskými vazbami v českých souvětích.¹⁹

Davidová uvádí, že jazyk je významnou etnickou specifikou a romský jazyk – romaňi čhib je nejdůležitější charakteristikou romského etnika.²⁰ Dále se v romských rodinách vyskytuje i slovenština a jen malé procento rodin mluví jen česky. Romština patří k větvi jazyků indických, přesněji novindických. Z hlediska lingvistického je romština jazykem nesmírně cenným, neboť konzervuje vývojové stadium mezi staršími formami indických jazyků a dnešními indickými jazyky. Romský jazyk byl také v 18. století klíčem k odhalení indického původu Romů. Romština se dělí na řadu příbuzných dialektů. Všechny postupem doby, po kterou Romové žijí usazeně na daných územích, přebraly do své slovní zásoby výrazy z jazyků většinových společností. I dnes je však zjevný společný původ romských dialektů a Romové z celého světa se při dobré vůli mohou stále ještě dorozumět.²¹ Zajímavým pojmem je podle Horváthové tzv. interference, kterou rozumíme vzájemné střetávání a ovlivnění dvou oblastí, u nás tak jde o vzájemné ovlivňování češtiny a romštiny.²²

Romský jazyk představuje pro velkou část našich Romů stále jazyk mateřský. Bohužel byl desítky let tento jazyk komunistickou propagandou považován za hantýrku a Romové byli přesvědčováni o škodlivosti jeho předávání vlastním potomkům. Vlastní jazyk mnoho Romů zapomnělo, českému se odposlechem naučilo nedokonale a jako většina cizinců ovládají i oni jen jeho hovorovou a někdy přímo slangovou verzi. Řada Romů navíc mluví česky s použitím akcentu typického pro romštinu.²³

---

¹⁹ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615.

²⁰ DAVIDOVÁ, Eva. *Romano Drom 1945-1990*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. ISBN 80-7067-533-8.

²¹ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615.

²² ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada, Praha 7, 2001, ISBN 80-247-0277-0.

²³ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. s. ISBN 80-7106-615.

Hierarchie - tradiční romská komunita měla a má stále svoji hierarchii a soubor zvykových etických norem. V čele takovéto skupiny stál většinou tzv. vajda. Dnes již tato funkce pomalu mizí, podle autorčina názoru především díky násilnému sestěhovávání do panelových domů, tedy díky celkové reorganizaci bytových podmínek. Zvláštní a velmi důležité postavení však mají staří lidé, k nimž celá komunita chová velkou úctu.²⁴

Tradice a zvyky - Ke stáří samozřejmě patří i umírání a pro romskou komunitu je tento fakt velmi zásadní. I v dnešní uspěchané době stále ještě romské rodiny dodržují tradiční vartování. Vartování je soubor zvyklostí a tradic, kterými se rodiny loučí se zemřelým. K tomu patří i držení smutku, které v minulosti mohlo trvat i celý rok, v současnosti se drží zhruba 3 – 6 měsíců. V době, kdy rodina drží smutek, nesmí poslouchat žádnou hudbu, nesmí se ani chodit bavit a musí nosit černé oblečení. Zajímavou tradicí, která částečně přetrvává, jsou „mangavipen“ neboli zásnuby. Ty probíhaly v úzkém rodinném kruhu a partnery vybírali rodiče. Při výběru dbali rodiče na ekonomické a sociální výhody a nesměl být v rozporu s kulturními normami komunity.²⁵

Jídlo - Dalším zajímavým prvkem v životě rodiny je i příprava jídla. Dodržuje se tzv. rituální čistota jídla. Romové nikdy jídlo po sobě nedojídají a ani ho podruhé neohřívají. S tím souvisí i to, že romské děti se ve většině případů nestravují ve školních jídelnách, ale doma. Mezi tradiční romská jídla patří holubki, pišot, goja.

Postavení v rodině - Nezanedbatelným prvkem v životě rodiny je i postavení muže, ženy a dětí. Rodině ale přenechám celou kapitolu, proto jen nastíním základní situace v rodině. Jak uvádí Horváthová, tak pro ženu platily přísnější normy než pro muže, vůbec na ni byly kladeny vyšší nároky. V některých romských skupinách měly ženy na starosti nejen péči o děti a vaření, ale doslova obživu celé rodiny, zahrnující vedle přípravy stravy i její obstarání. Zatímco navenek byl garantem rodiny a její cti muž, po ženě se požadovalo, aby byla vzorem morálky uvnitř rodiny. Ženě se nepromíjely žádné větší odchylky od normy, především musela být věrná svému muži. Zatímco u ženy se nevěra vůbec nepřipouštěla, u muže tak přísně hodnocena nebyla. Naopak u muže byla

²⁴ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. 24-25 s. ISBN 80-7106-615.

²⁵ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. [Http://ling.kfunigraz.ac.at](http://ling.kfunigraz.ac.at) [online]. 2002 [cit. 2011-02-15].

[Http://ling.kfunigraz.ac.at/~rombase/cgi-bin/art.cgi?src=data/ethn/cerem/affiance.cs.xml](http://ling.kfunigraz.ac.at/~rombase/cgi-bin/art.cgi?src=data/ethn/cerem/affiance.cs.xml). Dostupné z WWW: <<http://ling.kfunigraz.ac.at>>.

velmi důležitá jeho čest – patřiv.²⁶ Svět dětí a dospělých nebyl oddělen a generace v romské rodině nebyly vůči sobě v opozici, ale tvořily vše společně. Dítě se díky přítomnosti velkorodiny učilo rychle navazovat sociální kontakty. Dospělí dítě respektovali a dítě respektovalo dospělé.²⁷ I já často vidím při návštěvách rodin, že se hranice mezi dospělými a dětmi stírají. Děti jsou plnohodnotnými členy domácnosti, účastní se rodinného života naplno. Větší děti automaticky hlídají mladší sourozence a starají se o domácnost.

Řemesla - Jak se autorka již výše zmínila, k obrovské nezaměstnanosti Romů přispěla především tržní politika několika posledních let. Tradiční řemesla vzkvétala především před II. světovou válkou na Slovensku. Industrializace vytěsnila tradiční řemesla. V minulosti však byli Romové zručnými řemeslníky. Mezi tradiční řemesla patřilo kovářství, kotlářství, brusičství, drátenictví, ale také výroby dřevěného nádobí a koryt. Často se také Romové živili loutkoherectvím, akrobacií, předváděním cvičené zvěře a herectvím. Také jim k obživě sloužila hudba, když byli výhradní muzikanti na svatbách a pohřbech. Hudebníci v rámci romské komunity také vždy patřili k nejlépe hodnoceným osobám.²⁸

---

²⁶HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. 25 s. ISBN 80-7106-615.

²⁷www.romove.radio.cz[online].2003. [cit. 2011-02-19]. [Http://romove.radio.cz/cz/clanek/18389](http://romove.radio.cz/cz/clanek/18389). Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18389>

²⁸HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. 32-35 s. ISBN 80-7106-615.

1.5 Rodina jako základ romské komunity

Pokud chceme rozumět Romům, musíme také odhalit a chápat některé vztahy, které velkou mírou ovlivňují jejich život. Musíme pochopit fungování rodiny. Ne všechny rodiny fungují stejně, v praxi musíme především zohlednit složení rodiny, její postavení v komunitě, sociální situaci členů rodiny apod. Ale dají se najít určité podobné znaky, které se ve většině rodin vyskytují.

Často jde o vícegenerační rodiny, kde žijí společně rodiče, prarodiče a děti. Na postavení v komunitě má velký vliv, zda rodina patří mezi již v kapitole 1.2 zmiňované „žuže“ Roma nebo mezi „degeš“ Roma. Sociální situaci rodiny určuje především příjem rodičů. To, jestli jsou zaměstnaní nebo pracují tzv. načerno, či pobírají sociální dávky. Důležitý je i fakt, jestli je některý člen rodiny ve vězení či zda je rodina zadlužená.

Původně žili Romové v rodových velkorodinných celcích, kde zvláštní výsadní postavení měly hned dvě osoby. Jedná se o:

vajdu – (šibalo), který byl hlavou celé skupiny

phuri daj – ktrá, měla zvláštní postavení, většinou to byla čarodějka.²⁹

Romové rodinu chápou jako integrovaný celek, jednotku, která tak nejen žije a funguje, ale i vystupuje vůči svému okolí. Případné konflikty prožívají rodiny kolektivně, jedinec vystupuje jménem své rodiny. Sociální solidarita spojuje všechny členy rodiny. Jedinec nikdy nezůstává sám, ani doma, ani venku, ani na smrtelné posteli.³⁰

Balabánová uvádí, že způsob života v romské rodině vede u jednotlivce ke ztrátě pocitu zodpovědnosti za svůj život, což je v rozporu s pocitem tíhy zodpovědnosti za

---

²⁹ DAVIDOVÁ, Eva. *Romano Drom 1945-1990*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. ISBN 80-7067-533-8.

³⁰ MERKOVÁ, Ivana. Kvalita rodinného prostředí a vývoj rómského jedinca. In *Nové smery rozvoja perspektivy Rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti, Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. České Budějovice : [s.n.], 2007.. ISBN 978-80-7040-970-1.

sebe sama, který je nosným principem evropské kultury. Kolektivní rozhodování a zodpovědnost v romské rodině vede k tomu, že jednotlivec nemá potřebu jakékoli vlastní individuální životní ambice, a to velmi citelně poznamenává jak školní práci, tak i budoucí profesionální orientaci. Velmi často se stává, že když jedinec přestane žít v komunitě, přestává také být Romem.³¹ Veškeré dění se totiž odehrává veřejně, před zraky všech a za jejich spravedlivého dozoru. Jednání každého jednotlivce je kontrolováno a podrobováno obecnému soudu.³²

Důležité je také upozornění na původ Romů. Musíme respektovat to, zda se jedná o rodinu olašskou nebo například rodinu Sintů.³³ V každé skupině platí jiná pravidla, nejvíce se však odlišují právě rodiny olašské, kde dochází i často ke sňatkům mezi příbuznými, protože olašské rodiny jsou velmi uzavřená společenství. Dnes, v asimilovaných rodinách žijících často v panelových domech, bychom tyto osoby hledali jen těžko. Snad jen v osadách na východním Slovensku se ještě toto tradiční uspořádání zachovalo. I přestože dochází k rozpadům tradičních rodinných vztahů, zůstává zachovalé propojení a komunikace mezi členy rozšířených rodin. To je dáno především tradiční výchovou, nutností podílet se na dělbě práce v zúženém fyzickém prostoru. V rodinách neexistuje osobní soukromí jednotlivých členů rodiny. Tento stav sice napomáhá k soudržnosti rodiny, ale neumožňuje rozvinout individuální schopnosti členů rodiny, kteří mají předpoklady vymanit se z bezmotivačního prostředí.³⁴ Romské etnikum prošlo v uplynulých letech několika různými vývojovými stadii od rodově-kmenového uspořádání až k dnešnímu meziskupinovému etnickému společenství nazývanému megreo. Jde především o to, že se dnes sice ještě udržuje představa určité sounáležitosti, i když už se Romové neslučují do skupinové organizace. Takové společenství už nepředstavuje tolik jednotu, jako spíše blízkost či podobnost a povědomí kulturní jednoty.³⁵

---

³¹ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

³² HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. 30 s. ISBN 80-7106-615.

³³ DAVIDOVÁ, Eva. *Romano Drom 1945-1990*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. ISBN 80-7067-533-8.

³⁴ SELICKÁ, Denisa . *Rómska rodina v kontexte medód sociálnej práce*. Nitra, 2008. Diplomová práce. Univerzita Konštantýna Filozofa v Nitre.

³⁵ DAVIDOVÁ, Eva. *Romano Drom 1945-1990*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. ISBN 80-7067-533-8.

Jak na výzkumu dokazuje Šimková, je pro Romy v životě nejdůležitější rodina, komunita (43 % dotázaných). Rodina je vnímána jako jedna z trvalých romských hodnot, přestože v posledních desetiletích došlo k procesům, které ji oslabily.³⁶ Nejtěžším trestem pro Roma je vyhnání z rodiny, či komunity. Dnes se tento trest spíše projevuje ve formě neuznání jeho postavení v širší rodině, neakceptování jeho osoby až po pohrdání.³⁷

Ženy, muži, děti

Jak už jsem uvedla v předchozí kapitole 1.4, vztahy mezi muži, ženou a dětmi jsou v romské rodině velmi odlišné od rodin majoritní společnosti. Pokud se ženě a muži narodí dítě, je to velké požehnání. Na ženě se především cenní právě role ženy-matky a čím vícekrát se stane matkou, tím více si jí muž váží. Nejhorší postavení má žena, kterou nemůže mít děti. Takovou ženu má muž právo opustit. Výchova dětí je v prvních letech především v rukou matky. Postupně se výchova dívek a chlapců velmi diferencuje. Zatímco dívky velmi brzy přebírají povinnosti matky, především starost o mladší sourozence, chlapci následují umy svých otců.³⁸

Vztah mezi mužem a ženou, láska k sobě navzájem, stejně jako k dětem a ke své široké rodině, patří tradičně k největším hodnotám v životě Romů. Odráží se i v textech romských písní. Zejména milostné písně, stejně jako písně sociální, odhalují srdce a duši svých tvůrců a nositelů.³⁹

---

³⁶ ŠIMKOVÁ, Miroslava . Vliv komunikace mezi rodinou a školou na romské dítě. In *Nové směry rozvoje perspektivy rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti*. České Budějovice : [s.n.], 2007. ISBN 978-80-7040-970-1.

³⁷ SELICKÁ, Denisa . *Rómska rodina v kontexte medód sociálnej práce*. Nitra, 2008. 66 s. Diplomová práce. Univerzita Konštantýna Filozofa v Nitre.

³⁸ SELICKÁ, Denisa . *Rómska rodina v kontexte medód sociálnej práce*. Nitra, 2008. 66 s. Diplomová práce. Univerzita Konštantýna Filozofa v Nitre.

³⁹ DAVIDOVÁ, Eva. *Romano Drom 1945-1990*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. ISBN 80-7067-533-8.

Ukázka romské písně Paš o paňori, paš o paňori:

Paš o paňori, paš o paňori

bešel miri piraňi,

kalebalengri, lolevuštengri

oj mange pisinel,

oj mange pisinel,

že man rado na dikhel.

U vodičky, u vodičky

sedí moje milá,

černé vlasy, červené rty

píše mi,

píše mi,

že mě nemá ráda.⁴⁰

---

⁴⁰ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena; JURKOVÁ, Zuzana . *Romane gil'a : Zpěvník romských písní*. Praha : Fortuna , 1999. 5 s. ISBN 80-7168-734-0.

2. Vzdělávání Romů

Na neúspěšnost romských dětí při vzdělávání poukazují vysoká čísla žáků s pouze základním vzděláním. K neúspěšnosti romských žáků dochází také proto, že podle studie společnosti GAC **Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žákyň a žáků základních škol v okolí vyloučených lokalit, která je závěrečnou zprávou MŠMT**, je absence romských dětí oproti jejich vrstevníkům téměř trojnásobná.⁴¹ Z výzkumu také mimo jiné vyšlo i to, že kořeny vzdělanostních nerovností se dají rozčlenit do dvou hlavních oblastí. Příčiny je třeba hledat jak v rodinách a jejich klimatu, tak ve škole jako instituci. Do školního výkonu dětí se tak promítá, v jakém prostředí vyrostly a s jakou sadou norem se v něm setkávají (materiální zázemí, postavení role vzdělání na žebříčku hodnot, sociální a symbolický kapitál), i to, jak se k nim chová škola jako instituce, zda vhodně zvládá, podporuje a rozvíjí heterogenitu jejich postojů a potřeb (škola jakožto instituce může znevýhodnění, které si děti přinášejí z rodin, posilovat či naopak oslabovat). V českém systému ale dlouhodobě chybí mechanismy, které by rozdíl v domácím zázemí zmírňovaly.⁴²

---

⁴¹ www.novaskola.org [online]. Praha : 2009 [cit. 2011-02-15]. [Http://www.novaskola.org/pilot/wp-content/uploads/2010/12/GAC09-Vzdelanostni-drahy-a-sance-romskych-deti.pdf](http://www.novaskola.org/pilot/wp-content/uploads/2010/12/GAC09-Vzdelanostni-drahy-a-sance-romskych-deti.pdf). Dostupné z WWW: <www.novaskola.org>.

⁴² www.novaskola.org [online]. Praha : 2009 [cit. 2011-02-15]. [Http://www.novaskola.org/pilot/wp-content/uploads/2010/12/GAC09-Vzdelanostni-drahy-a-sance-romskych-deti.pdf](http://www.novaskola.org/pilot/wp-content/uploads/2010/12/GAC09-Vzdelanostni-drahy-a-sance-romskych-deti.pdf). Dostupné z WWW: <www.novaskola.org>.

2. 1 Postoje Romů ke vzdělávání v historii i současnosti

Negativní vztah k institucionálnímu vzdělávání se u Romů vyvíjel již od pradávna. Ve své původní vlasti Indii totiž jako nejchudší vrstva obyvatelstva ani neměli nárok na vzdělání, protože to bylo výsadou jen bohatých lidí. Při přesunu ze své vlasti na západ se Romové učili od národů, které cestou potkávali, ale nejdůležitější školou pro ně zůstala škola života.⁴³

Vzdělávání nikdy nepatřilo k hlavním hodnotám romské komunity, potažmo romské rodiny. Od začátku svého příchodu do Čech ve 14. století Romové spíše bojovali o přežití, než o nabyté znalosti. Sice již v době první republiky platila pro romské děti povinná školní docházka, ale za její neplnění nebyly ukládány žádné tresty. K razantní změně situace došlo s nástupem komunistického režimu v Čechách.⁴⁴

V roce 1952 totiž vydalo ministerstvo vnitra směrnici „Úprava poměrů osob cikánského původu“ a jeden z bodů obsahoval nařízení na zvýšení dohledu nad školní docházkou do školy a zajištění umístění cikánských dětí do předškolních zařízení.⁴⁵ Ani toto tvrdé nařízení nepomohlo romským rodičům pochopit důležitost vzdělání jejich dětí. Další významná směrnice pochází z roku 1969 a nese název „O výchově a vzdělání výchovně zanedbaných a prospěchově opožděných cikánských dětí.“ Tato směrnice zdůrazňovala nutnost zřizovat třídy pro adaptaci romských dětí při mateřských školách. Doporučovala zřizovat speciální třídy pro zvláště prospěchově opožděné děti. Umožňovala zřizovat 1. - 5. ročník základních škol pro tyto děti, oddělení školních družin, školních klubů, výchovné skupiny v dětských domovech. Ve třídách základních škol, v nichž je více než pět romských žáků, je nejvyšší počet dvacet pět žáků. Směrnice stanovila, že romské děti mají být zařazovány do škol a tříd pro cikánské děti jen na dobu nezbytně nutnou. (Věstník MŠ a MK, 1969)⁴⁶ Ani tato směrnice však nedokázala změnit názor členů romských komunit na důležitost vzdělávání a angažování se ve veřejném životě. Změnu přinesl listopad 1989, kdy se začaly utvářet různé neformální

---

⁴³ POLÁKOVÁ, Eva . *Štúdie na tému Etika a rómska problematika*. Nitra, 2002. Diplomová práce. Pedagogická fakulta UKF v Nitre.

⁴⁴ HEJKLÍKOVÁ, Jana. Vzdělávání romských dětí v ČR. In [online]. [s.l.] : [s.n.], neuvedeno [cit. 2011-02-25]. Dostupné z WWW: <www.tolerance.cz/kurzy/hejkrlikova.doc>.

⁴⁵ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada, Praha 7, 2001, ISBN 80-247-0277-0.

⁴⁶ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada, Praha 7, 2001, ISBN 80-247-0277-0.

skupiny. Například Romská občanská iniciativa, Unie romské mládeže, Romská asociace mládeže a dětí, Kulturní svaz občanů romské národnosti, Hnutí angažovaných Romů, Romské ženy, Sdružení romských autorů a mnoho dalších.

V současnosti je Česká republika kritizována mnohými mezinárodními organizacemi za pokračující diskriminaci Romů ve školství. Na jaře 1999 vláda ČR přijala teze koncepce romské integrace, dosud nedošlo k jejich realizaci. V únoru roku 2000 byla jediná ucelená koncepce integrace Romů vládou vrácena, což vyvolalo jednak mnohé negativní reakce, ale především též dojem, že vláda upřednostňuje namísto integrační politiky Evropou již dávno odmítnutou politiku asimilační.⁴⁷

Nejnovějším dokumentem, který vydala Rada vlády ČR je **Deklarace Dekády romské inkluze 2005-2015**. V úvodu se deklarace zavazuje k tomu, že vláda bude činit vše pro odstranění diskriminace a zmenšování nepřijatelných rozdílů mezi Romy a ostatní společnosti. Dekáda romské inkluze (dále jen „Dekáda“) je mezinárodní iniciativa osmi států, která vznikla na popud Světové banky a Open Society Institute. Hlavním cílem Dekády je podstatné zlepšování životní situace Romů, a to především v oblasti vzdělání, bydlení, zdraví a zaměstnanosti. Při naplňování Dekády je podstatné plné využití a zapojení Romů samotných.⁴⁸

---

⁴⁷ www.tolerance.cz [online]. 5. 5. 2000. 2000 [cit. 2011-02-25].

[Http://www.tolerance.cz/cesky/press02.htm](http://www.tolerance.cz/cesky/press02.htm). Dostupné z WWW: <www.tolerance.cz>.

⁴⁸ Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity. *Dekáda romské inkluze 2005-2015*. Praha : Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity, 2005. 4 s. ISBN 80-86734-46-3.

2. 2 Spolupráce romské rodiny a školy

Při kladení otázky nad interakcí školy a rodiny si je podle autorky nutné uvědomit, že nelze způsoby interakce zobecňovat na všechny romské rodiny. V současné době jsou propastné rozdíly v jednání a fungování romských rodin. Na tři kategorie je rozdělila již v roce 1977 romistka M. Hubschmannová:

1. Rodiny, které jsou nejvíce společensky integrované a žijí uspořádaným životem mezi ostatními obyvateli. Rodiče trvale pracují, někteří získali i pracovní kvalifikace. Děti posílají pravidelně do školy a přizpůsobili se svému okolí. Vnitřně je to uspokojuje a přijímá je i společnost.

2. Rodiny, které zatím nepřijaly běžně uznávané společenské normy, získávají základní hygienické a pracovní návyky, ale pracují bez kvalifikace, děti do školy posílají nepravidelně, nezabezpečují správnou výchovu a základní podmínky pro zdravý rozvoj svých dětí. Tyto rodiny chtějí napodobovat způsob života první skupiny a rodin majoritní společnosti, ale jen povrchně, v materiální podobě jako konzumenti kultury, bez potřeby vzdělávat se a aktivně se podílet na tvorbě pozitivních hodnot společnosti.

3. Rodiny nejzaostalejší, jejichž členové nemají zájem o změnu svého života a postavení ve společnosti. Žijí v rodových společenstvích, mění místo svého pobytu, pohybují se a žijí v osadách, pro které jsou charakteristické nevyhovující sociální a hygienické podmínky. Členové takovýchto rodin pracují jen výjimečně, nemají velký zájem posílat svoje děti do školy a ve všech směrech nevhodným prostředím vážně ohrožují zdravý vývin a výchovu svých dětí.⁴⁹

Jedním z faktorů dobré úspěšnosti romského žáka při vzdělávání je i vzájemná spolupráce rodiny žáka a školy. Bohužel velmi často dochází k pravému opaku, rodiče odmítají se školou spolupracovat, případně školu navštíví jen pod pohrůžkou sociálního odboru. Podle Michaely Šimkové úroveň komunikace mezi rodinou a školou obecně

---

⁴⁹ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Jak známe a neznáme cikánskou rodinu. In *Děti a my*. [s.l.] : [s.n.], 1977. s. 6.

neodpovídá potřebám a požadavkům dětí. Zdrojem nepochopení a konfliktů je často vzájemná neznalost, nedostatečná komunikace, malá míra pochopení pro zvláštnosti.⁵⁰

Základní otázkou je, jak vlastně rodiče vnímají vzdělávání, jakou mu kladou důležitost a jak pomáhají svému dítěti se školní docházkou. Zda se vůbec zajímají o školní prospěch, nakolik jsou připraveni a schopni své dítě ve studiu podporovat. Jak již autorka zmínila v kapitole 1. 4., je rodina pro člena romské komunity prvek základní a nejdůležitější. Proto je pro kladný vztah dítěte ke škole nutný také kladný vztah jeho rodiny ke vzdělávání. Rodina rozhoduje, zda se dítě půjde vyučit či půjde rovnou ze základního proudu vzdělávání na úřad práce.

Rodina posílá dítě do školy jako do neznámého světa a přirozeně se o něj bojí. Výchova dětí v rodině je silně závislá na kulturních vzorcích a normách charakteristických pro jednotlivá etnika a národy. Nejčastěji se interkulturní rozdíly v rodinné výchově zjišťují analýzou chování a komunikace matek k dětem. Interkulturní rozdíly jsou v postojích rodičů ke školnímu výkonu dětí, přípravě dětí na školu, angažovanosti rodičů ve vztahu ke škole.⁵¹

Program „Začít spolu“ zdůrazňuje, že by se rodina měla podílet na programu školy ve všech jeho aspektech. Spolupráce s rodinou, citlivé začleňování do práce školy, otevřený přístup je jeden ze základních předpokladů úspěchu žáka ve škole. Škola, která je v romském prostředí izolována od rodiny, nebo se dostane do nepřátelského vztahu, je ve svých důsledcích málo úspěšná. Platí to i o osobnosti učitele a jeho autoritě mezi romskou komunitou.⁵²

Podle Balbína je důležité, aby vychovatel, například učitel, se nejenom pasivně zařadil na patřičné místo systému institucí, který reprezentuje společenskou funkci

---

⁵⁰ ŠIMKOVÁ, Miroslava . Vliv komunikace mezi rodinou a školou na romské dítě. In *Nové smery rozvoja perspektívy rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti*. České Budějovice : [s.n.], 2007. ISBN 978-80-7040-970-1.

⁵¹ ŠIMKOVÁ, Miroslava . Vliv komunikace mezi rodinou a školou na romské dítě. In *Nové smery rozvoja perspektívy rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti*. České Budějovice : [s.n.], 2007. ISBN 978-80-7040-970-1.

⁵² BALBÍN, Jaroslav, et al. *Romové a obecná škola*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. 5 s. ISBN 80-902149-3-2.

výchovy, ale aby si sám uvědomoval všechny důležité momenty, všechny podstatné stránky výchovného procesu a sám se na nich měřil.⁵³

K této problematice se vztahuje i závěr z výzkumu L. Horňáka, který navrhuje, že je důležité, aby v základních školách s převahou romských žáků byl přizpůsoben obsah vzdělávání jejich potřebám, dále že je potřebné věnovat se výchově k rodičovství, kultuře bydlení a odívání, zavést do škol s převahou romských žáků funkci romského asistenta a zásadní myšlenkou je vzdělávat učitele romských žáků v tom smyslu, aby učitelé pochopili romský svět.⁵⁴ Pozice školy má totiž nemalý vliv na to, jak hodně a jakým způsobem rodiče se školou komunikují.

Podle Šimkové je nezbytné, aby se na všech základních školách, které vzdělávají romské děti, začaly používat prvky multikulturní výchovy a dále je podle ní nutné, aby se na školách prosadila systémová opatření, která poruší několikaletou tradici posílání romských dětí do speciálních škol. Měla by však podle ní existovat pro romské rodiče alternativa v podobě možnosti zapsat své dítě do národností romské školy.⁵⁵

Výchovou dětí v romské rodině se zabývá i Helena Balabánová, která uvádí, že děti vyrůstající na rozhraní romského domova a neromské školy mohou vnímat školu dopředu jako nepřátelské území. To vnáší již na počátku školní docházky nevráživost do výchovně vzdělávacího procesu a znemožňuje navázání pozitivních vztahů mezi romskou rodinou a školou.

Podle Evy Šotolové vzdělání nezaujímá v hodnotové orientaci Romů významnější postavení. Romové jsou orientováni hmotně, ve snaze vyrovnat se co nejrychleji po vnější stránce ostatnímu obyvatelstvu. Rom, který se rozhodne pro získání vzdělání, nastoupí nesmírně těžkou cestu, která je svojí náročností naprosto neadekvátní společenské a ekonomické prestiži na jejím konci.⁵⁶

---

⁵³ BALBÍN, Jaroslav, et al. *Romové a obecná škola*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. 5 s. ISBN 80-902149-3-2.

⁵⁴ HORŇÁK, Ladislav. Rodina jako determinující činitel' školskej úspešnosti romských žiakov. In *Vzdělávání Romův dnes a zajtra. : Zborník referátov z 2. Medzinárodnej konferencie dňa 27. Novembra 2001 v Nitre*. Nitra : PF UKF, 2001. s. 6. ISBN 80-8050-498-9.

⁵⁵ ŠIMKOVÁ, Miroslava . Vliv komunikace mezi rodinou a školou na romské dítě. In *Nové smery rozvoja perspektívy rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti*. České Budějovice : [s.n.], 2007. ISBN 978-80-7040-970-1.

⁵⁶ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada, Praha 7, 2001, ISBN 80-247-0277-0.

Motivace takovýchto studentů je velmi obtížná a často dochází k poklesu zájmu o vzdělávání. Je to částečně dáno i tím, že nejsou orientováni na budoucnost, ale na současnost. Nedokážou se tak soustředit na, pro ně velmi náročné, roky studia na učebních oborech či středních školách a čekat na výsledek, který se dost možná nedostaví ani po letech studia. Takovým výsledkem může být třeba lepší uplatnění na trhu práce, získání vyšší finanční odměny apod.

Vzdělání a vzdělávání je v současné době nejzákladnější předpoklad vzestupu romského etnika a jeho integrace do společnosti. Romská rodina nevede své děti k překonávání potíží, kterým jsou děti vystaveny ve škole, necení si příliš vysoko vzdělání, učitel se ve většině případů nestává pozitivním vzorem. Prostředí, ve kterém se romské děti připravují do školy, bývá často velmi problematické. Přestože rodina je pro romské dítě vším, nevytváří mu prostředí, kde by se v klidu mohlo připravovat do školy a běžná starost rodičů o přípravu na vyučování zde také chybí.⁵⁷ Již v tomto okamžiku dochází k velkému znevýhodnění těchto dětí, absence vlastního prostoru na učení a klidu totiž významně ovlivňuje soustředění dětí na učení a kvalitu jejich mimoškolní přípravy. Jedním z dalších faktorů, které ovlivňují kooperaci romských rodičů a školy, je škola jako nepřátelské prostředí. Hodnoty uznávané v českých školách se zásadně liší od hodnot, které uznává romská rodina.

Romové rozvíjejí u svých dětí velký smysl pro skutečnost, pro porozumění s ostatními lidmi, pohotovost, a cítění s bližními. Snaží se, aby byli nezávislí, iniciativní, schopní se postarat o živobytí, žít ve společenství. Rodiče podporují u svých dětí jejich nadání pro rytmus a pohyb. Nerespektování těchto specifik vede často k tomu, že škola dítě omezuje a zároveň trestá. Pro dítě je trestem, když je jazyk i svět, o kterém se musí učit, velmi vzdálený od jeho světa. Disciplína, která je od něho vyžadována ve škole, potlačuje jeho spontánnost, otevřenost a komunikativnost.⁵⁸

Petr Višek uvádí ve svém příspěvku názor komise nezávislých expertů v roce 1990, která konstatovala, že vedle subjektivních faktorů, zejména vnitřního vztahu Romů ke vzdělávání a neschopnosti romských rodičů dětem pomáhat při školní přípravě, byl

---

⁵⁷ BALBÍN, Jaroslav; ŠVEJDA, Gabriel. *Romové a univerzity : 14. setkání hnutí R na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích 3. – 4. prosince 1999*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 200. 3 s. ISBN 80-902461-2-5.

⁵⁸ MERKOVÁ, Ivana. *Kvalita rodinného prostředí a vývoj rómského jedinca*. In *Nové smery rozvoja perspektivy Rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti, Sborník príspevků z mezinárodní konference*. České Budějovice : [s.n.], 2007.. ISBN 978-80-7040-970-1.

základní příčinou na vnější straně problému rigidní školský systém, který ve výchovně vzdělávacím procesu počítá výhradně s dětmi vybavenými takovými osobnostními a rodinnými dispozice, které jim zabezpečují bezkonfliktní existenci ve škole. Děti vymykající se běžnému průměru, dokonce ať již jakýmkoliv směrem, byly tímto systémem izolovány na okraji dětského kolektivu, aniž by jim byly poskytnuty podmínky pro získání vzdělání přiměřeného jejich schopnostem a možnostem.⁵⁹

2. 3 Bariéry při vzdělávání romských dětí

Některé bariéry při vzdělávání jsem naznačila již v předchozí kapitole 2. 2, jde především o odlišnou výchovu v romské rodině, v systému českého školství a také v přístupu škol a jednotlivých učitelů. Dalšími významnými bariérami jsou také absence předškolního vzdělání, jazyková bariéra a přístup majoritní společnosti k romské komunitě.

Kupčiková uvádí ve své práci, že základní škola je startovací čára na dráze vzdělávání. Výsledky dosažené na základní škole jsou rozhodnými činiteli při výběru další školy – učňovské nebo střední a následně vysoké školy. Nejen diskriminace, xenofobie a předsudky brání romským dětem dosahovat stejných výsledků jako ostatní žáci. Jako problémy, díky kterým romské dítě v české škole neobstojí, uvádí tyto:

1. **odlišná předškolní výchova** - založená na větší volnosti, romské děti nejsou tolik usměrňovány jako děti z majoritní společnosti a většinou také nejsou systematicky ani jinak připravovány na školu
2. **odlišný vztah člověka k člověku, i když se jedná o dítě** (romská PATIV - to je úcta, má to však mnohem hlubší význam než v češtině) – romská společnost klade větší důraz na sounáležitost se skupinou a úctu k autoritám ve skupině
3. **odlišné životní cíle a morální hodnoty**

---

⁵⁹ VÍŠEK, Petr. Program integrace – řešení problematiky romských obyvatel v období 1970-1989. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

4. **odlišně vnímaný český jazyk** – romské děti většinou mluví dobře česky, nicméně čeština není jejich mateřský jazyk a od romštiny se velmi liší, proto jim mohou unikat některé drobnosti, které ovšem v praxi mohou vést k nedorozumění mezi romským žákem a pedagogem
5. **postavení romského dítěte v českém kolektivu** (xenofobie a diskriminace) – v řadě případů romské děti raději dobrovolně přestoupí do zvláštních škol, jenom proto, aby se vyhnuly xenofobii a diskriminaci ze stran českých spolužáků.
6. **odlišná motivace při dosahování cílů, odlišné vnímání času, prostoru a vzdáleností** – pokud pedagogové tyto odlišnosti neznají, mohou tím nechtěně romským žákům znemožnit dosahovat dobrých výsledků.⁶⁰

Předškolní výchova

Potíže, které si pak romské dítě nese po celý život, vznikají díky velmi odlišné předškolní výchově romských rodin. Ta probíhá většinou doma. Jen malé procento romských dětí navštěvuje předškolní vzdělávání. Rodiče si předškolní výchovu zajišťují sami, i když o zajištění nemůže být řeč. V mnohých případech se o děti předškolního věku starají starší sourozenci.

Bohuslava Kimrová z Pedagogického centra České Budějovice konstatuje, že předškolní výchova není velmi často romskými rodinami vnímána jako potřebná a pro další rozvoj dítěte nezbytná. Předškolní věk je období rozhodující pro další rozvoj dítěte. Mateřská škola poskytuje dětem pomoc při přechodu z intimní skupiny rodiny do širší společnosti, má každodenně řadu příležitostí k vytváření citových a komunikačních vazeb mezi dětmi a dítě je v mateřské škole bráno jako jedinečná svéprávná bytost a je přímo předurčena k tomu, aby pomohla dětem ze znevýhodněného sociokulturního prostředí najít si své první místo v široké společnosti a získat tak základní znalosti a dovednosti pro úspěšný start ve vzdělávacím procesu.⁶¹ Mnozí se tedy podiví nad tím, jak to, že se v předškolních zařízeních vyskytuje tak malé procento romských dětí.

---

⁶⁰ KUPČÍKOVÁ, Leona. *Interkulturní vzdělávání a příklad interkulturního vzdělávání na základních školách podle projektu Varianty*. Praha, 2002. Seminární práce. Karlova univerzita, fakulta sociálních věd. Dostupné z WWW: <<http://www.tolerance.cz/kurzy/kupcikova.htm>>.

⁶¹ KIMROVÁ, Bohuslava. Předškolní vzdělávání romských dětí. In *Výchova a vzdělávání romských dětí a mládeže*. Hlinska : Pedagogické centrum v Českých Budějovicích, 1999. s. 5. ISBN 80-7019-003-5.

Často uváděným důvodem, proč romské děti nedocházejí do předškolního zařízení, je nedostatek finančních prostředků.

Jak uvádí Eva Dobšíková, podmínky pro předškolní vyrovnávání handicapu romských dětí se výrazně zhoršily, když se pro ně stala výchova v mateřských školách drahá, a tím pro rodiče nežádoucí a většinou skutečně nedostupná. To však platí i pro chudé děti neromské. Zavedením poměrně vysokých poplatků se staly mateřské školy se svou předškolní výchovou a výukou, jež umožňovala vyrovnávat se s jazykovými i jinými handicapy nejen Romům a velmi všestranně rozvíjela osobnost dětí včetně začleňování do kolektivu, právě pro ty nejpotřebnější nedostupné.⁶²

Podobně to uvádí i Bohuslava Kimrová. Podle ní je v současné době mateřská škola povinna vybírat od rodičů určitý stanovený poplatek za pobyt dítěte ve škole. Rodiče romských dětí v tom často vidí překážku, i když mají právo požádat si o slevu či prominutí poplatku. Raději dítě do školky nedají, než aby se snažili této výhody využít. Ne vždy také mají ke škole důvěru, protože třeba měli v minulosti negativní zkušenosti se školou sami jako děti. Pravidelnost docházky, organizace a řád školky vytváří pro ně problémové situace, které nechtějí řešit, a tak dítě zůstává v rodině. Velkým problémem je pak to, že se nenaučí včas komunikovat a používat češtinu jako dorozumivací řeč a není tak schopno nastoupit do 1. třídy. Překážkou docházky do mateřské školy je především strach a obavy romských rodičů, že jejich dítě bude odmítáno a nebude patřičně milováno.⁶³

Jazyková bariéra

Další významnou bariérou při vzdělávání romských dětí je jazyková bariéra. Abychom si mohli uvědomit závažnost tohoto pojmu, musíme nejdříve vědět, k čemu nám jazyk slouží, proč je vůbec dobré si mezi sebou rozumět a pochopení funkce mateřského jazyka.

Tove Skutnabb-Kangas uvádí ve své knize definici, že jazyk je spojovací článek mezi lidmi. Jazyk nám zprostředkovává kulturní dědictví předcházejících generací a

---

⁶² DOBŠÍKOVÁ, Eva. Vzdělávání romských dětí v některých jeho souvislostech. In BALBÍN, Jaroslav; ŠVEJDA, Gabriel. *Romové a univerzity*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 2000. ISBN 80-902461-2-5.

⁶³ KIMROVÁ, Bohuslava. Předškolní vzdělávání romských dětí. In *Výchova a vzdělávání romských dětí a mládeže*. Hlinska : Pedagogické centrum v Českých Budějovicích, 1999. s. 5. ISBN 80-7019-003-5.

toto dědictví odevzdáváme dál vlastním dětem. Prostřednictvím jazyka si dnes organizujeme život.⁶⁴

Podle Karla Kamiše mají jazyk a řeč zcela zásadní význam v procesu socializace dítěte v raném dětství a mladším školním věku. Osvojování řeči a jazyka znamená pro dítě postupné osvojování si skutečnosti. Dítě přejímá normy a hodnoty rodiny a i strategii jednání v rámci rodiny. Prvotní řečová a jazyková zkušenost raného dětství se stává rozhodující pro další sociální růst dítěte.⁶⁵

Zásadní postavení má mateřský jazyk, který se dá definovat z několika úhlů pohledu. Nejdůležitější definice vychází z původu a vnitřního postoje a podle ní mateřský jazyk je jazyk, který se člověk učí jako první a se kterým se identifikuje. Osvojování mateřského jazyka začíná již v matčině lůně. Embryo reaguje na jazyk a rytmus.⁶⁶

Co se týče mateřského jazyka Romů, tak autorka již v kapitole 1. 3. zmínila, že jejich mateřským jazykem je převážně romština. Horváthová dokonce uvádí, že Romové, kteří chtěli mluvit na své děti pouze česky a sami přitom češtinu neovládali (hovořili tzv. romským etnolektem), nenaučili své děti mluvit správně ani česky ani romsky. Naopak, děti, které odmala vnímaly romštinu jako svůj mateřský jazyk a dobře se mu naučily, měly pak lepší předpoklady pro zvládnutí dalšího jazyka na stejné úrovni, jazyka českého.⁶⁷

Bohužel většina dětí, které přicházejí do základní školy, hovoří právě romským etnolektem češtiny. Největším znevýhodněním je pro ně právě neznalost obecné češtiny. V důsledku rychlého školního tempa se jazyková bariéra prohlubuje. Dítě se přestane o školní práci zajímat, a to se projevuje především motorickým neklidem, nesoustředěností a kázeňskými problémy.⁶⁸

Právě vstup do 1. třídy představuje pro řadu dětí verbální šok. Ten spočívá v tom, že ve škole české majority je jediným útvarem národního jazyka, se kterým žáci přicházejí

---

⁶⁴ SKUTNABB-KANGAS, Thomas. *Menšina, jazyk a rasizmus*. Bratislava : Kalligram, 2000. ISBN 80-7149-351-1.

⁶⁵ KAMIŠ, Karel. Základní škola – jazyk školy a řeč dítěte. In *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6.

⁶⁶ SKUTNABB-KANGAS, Thomas. *Menšina, jazyk a rasizmus*. Bratislava : Kalligram, 2000. ISBN 80-7149-351-1.

⁶⁷ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. 30 s. ISBN 80-7106-615.

⁶⁸ Balabánová, H. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění, In: *Romové v České republice*, Socioklub, 1999, ISBN 80-902260-7-8, str. 339

do styku, spisovný jazyk. Převážná část výchovy a vzdělávání má verbální charakter.⁶⁹ Aby se předešlo těmto verbálním šokům, je důležité zařadit romštinu do škol. Romský jazyk lze využít jako pomocný jazyk při uplatnění zpětné vazby - kontrole, zda dítě správně pochopilo v češtině, zda nám dítě skutečně rozumí v emocionálně vypjatých situacích nebo zprostředkovaně v písních, pohádkách a hádankách.⁷⁰

Romské děti jsou u nás většinou třetí nebo čtvrtou generací Romů, kteří žili na Slovensku a mluvili doma romsky. Když po vyhubení českých Romů přišli sem, postupně promíchali češtinu s romštinou a v rodinách se mluví už málokde čistě romsky. Malé dítě obvykle neumí dobře česky, jeho čeština nemá pro některé pojmy výrazy, některé české pojmy nechápe a v mnohém učitelce ani nerozumí.⁷¹

Kamiš také uvádí, že předškolní řečová výchova romského dítěte by měla probíhat v jeho mateřštině, a to především v rodinném prostředí romském. Socializace romského dítěte totiž není myslitelná bez respektování specifčnosti romské rodiny a jejího dorozumívacího kódu. Vedle toho by měla být zastoupena i jazyková výchova v češtině v předškolním věku, a to proto, že romské dítě bude chodit do české školy vyžadující spisovný standard, který je v porovnání s mluvou romského dítěte pro ně obtížný až nesrozumitelný. Tím může vyvolávat potenciální kódovou bariéru pro romského mladšího žáka, a to nezávisle na jeho inteligenční kapacitě.⁷²

---

⁶⁹ KAMIŠ, Karel. Základní škola – jazyk školy a řeč dítěte. In *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. s. 56. ISBN 80-902149-1-6.

⁷⁰ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. s. 2. ISBN 80-902260-7-8.

⁷¹ DOBŠÍKOVÁ, Eva. Vzdělávání romských dětí v některých jeho souvislostech. In BALBÍN, Jaroslav; ŠVEJDA, Gabriel. *Romové a univerzity*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 2000. ISBN 80-902461-2-5.

⁷² KAMIŠ, Karel. Základní škola – jazyk školy a řeč dítěte. In *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6.

2. 4 Alternativní možnosti ve vzdělávání Romů

Jak vyplynulo z předchozích kapitol, je otázka vzdělání u Romů velmi zásadní pro jejich začlenění a rozvoj. Zlepšení situace vzdělávání vede ke zvýšení životní úrovně minoritních skupin, komunit i rodin. Dochází ke zlepšení ekonomické i sociální situace. Bariér, které brání kvalitnímu vzdělávání, je mnoho a efektivních přístupů, jak řešit tuto situaci, je málo. V této kapitole bych ráda uvedla alespoň nějaké, jako jsou například změna postojů škol a učitelů, přípravné (nulté) ročníky, romští pedagogičtí asistenti, multikulturní výchova a jiné. Investice do vzdělávání je sice nákladná, ale s dalšími roky se tato investice vrátí v podobě snížení nezaměstnanosti, zvýšení gramotnosti a uplatnění na trhu práce. Mnohé dobré přístupy můžeme nalézt u našich východních sousedů na Slovensku. Jedním z nich je Národní program výchovy a vzdělávání na nejbližších 15-20 let MILÉNIUM, ve kterém je kladen důraz na větší prostor pro spontánnost, tvořivost a nároky, které jsou přizpůsobené možnostem žáka. Pro ukázkou uvádím několik programů, které jsou součástí tohoto národního programu. Jsou to tyto dílčí programy:

- systém tvořivo-humanistické výchovy
- systém integrovaného tematického vyučování
- program alternativní výchovy a vzdělávání s upraveným obsahem a organizací vyučování v 3. – 9. ročníku ZŠ
- zpětnovazebné vyučování
- rozvoj řečových způsobilostí jako podstatná podmínka podpory osobnostního růstu dětí z výchovně méně podnětného prostředí
- pomocný program pro slabě prospívající romské žáky
- výuka romského jazyka jako inovační přístup v jazykovém vzdělávání na 1. stupni ZŠ
- matka a dítě v oblasti předškolní výchovy

- projekt Asistent učitele.⁷³

Co se týče České republiky, tam hlavním dokumentem je již zmiňovaná Deklarace Dekády romské inkluze 2005-2015, která mimo jiné obsahuje i akční plán, kde je první prioritou vzdělávání. Viz tabulka Příloha č. 1⁷⁴

Prvotním úkolem státu, je podle názoru Heleny Balabánové, umožnit romským dětem, ale i dětem z jiných etnických skupin, plnohodnotné základní vzdělávání v základních školách běžného typu. Cílem základního školství by se měl stát postupný přechod od tendence romské děti segregovat v menšinových školách k tendenci tyto děti integrovat do kolektivů dětí ve spádových a běžných základních školách.⁷⁵

Změna postojů škol a učitelů

Jedním z hlavních příčin neúspěchu romských žáků ve vyučování je přístup škol a učitelů. Existence základních škol je závislá na počtu žáků. Často se stává, že pokud se školy snaží rozmístit romské žáky rovnoměrně do tříd, rodiče dětí z majoritní společnosti se houfně bouří a vyhrožují přestupem svých dětí na jinou školu. Někdy se pak škola uchyluje i k ne úplně efektivním řešením, jako je například „třída pro žáky ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“. Často si i sami učitelé nevědí rady, jak s romskými žáky pracovat. Nemluvě o tom, že se na některých školách vyskytují učitelé s rasistickými a xenofobními názory.

Navrátil a Mattioli tvrdí, že získat, nikoliv donutit žáky k učení a k přijetí nabízené pomoci závisí na tom, jestli vyhodnotí obsah učiva jako pro ně osobně významný prostředek. Učivo, a s tím i nabízená pomoc k jeho osvojení mají pro učícího se jedince nebo skupinu z jakékoliv komunity, tedy i romské žáky, osobní smysl jen v případech, kdy se jim podaří postihnout jejich souvislost s dosahováním úspěchů v rodině, v partě,

---

⁷³ SELICKÁ, Denisa . *Rómska rodina v kontexte medód sociálnej práce*. Nitra, 2008. 66 s. Diplomová práce. Univerzita Konštantýna Filozofa v Nitre.

⁷⁴ Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity. *Dekáda romské inkluze 2005-2015*. Praha : Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity, 2005. 4 s. ISBN 80-86734-46-3.

⁷⁵ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. s. 2. ISBN 80-902260-7-8.

s uspokojováním svých potřeb, zájmů, s přibližováním se svým vzorům chování, s odstraněním příčin strachu atd.⁷⁶

Podle Balvína je důležitá i otázka konkrétních způsobů nahrazujících výchovné nedostatky naší školy. Jde především o ty, které souvisejí s rozvíjením etiky vztahů mezi učitelem a žákem a etiky směřující k identifikaci a mravní autonomii romského dítěte:

1. Rozvoj a prosazování osobnostně rozvíjejícího modelu školy, respektive modelu demokratizačně participujícího, komunikativního, který nahrazuje dřívější převládající model, jenž je možno nazvat jako disciplinární, silově nátlakový, direktivně manipulující. Demokratický model školy je naopak založen na důvěře k potencialitám rozvoje osobnosti a na utváření vzájemného kooperativního vztahu.
2. Využívání širokého spektra metod vyučování tak, aby byli osloveni všichni žáci a přitom byly respektovány jejich odlišné schopnosti, stylově poznávací, temperamentové a postojevé charakteristiky.
3. Nezbytnost prosadit komunikativní partnerství mezi učitelem a žákem jako etický princip, to znamená jako nikoli vnější vědomí potřebnosti tohoto kroku, ale vnitřní zažité přesvědčení o obecně lidském základu tohoto postoje.
4. Prosazení principu alternativnosti – diferencované přístupy respektující individuální a skupinový svéráz.
5. Zavádění netradičních forem pedagogického působení, v nichž se žák může rozvíjet a kultivovat jako osobnost, učit se být osobností.⁷⁷

Podle Balabánové je pak stěžejní i atmosféra ve škole (školní klima) a otevření školy rodičům. Romští rodiče v některých případech nedovedou zprvu přijmout partnerský vztah s učitelem. Za učitelovým přátelským chováním vidí buď účelovou hloupost,

---

⁷⁶ NAVRÁTIL, M.; MATTIOLI, J. *Jak pomoci romským dětem stát se úspěšnými žáky*. Brno : Paido, 2001. 5 s. ISBN 80-7315-009-3.

⁷⁷ BALBÍN, Jaroslav. Reformní praxe některých současných školských systémů v oblasti změn etického postoje k žákům. In *Romové a obecná škola*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-3-2.

keré bude dobré využít, nebo za ní cítí nebezpečí, stáhnou se do obranné pozice a vyčkávají. Za důležité považuje i snížení počtu žáků ve třídách s romskými dětmi, dále vyškolený a kvalifikovaný pedagogický personál, který má zájem o práci s romskými dětmi, zavedení skupinového vyučování v některých předmětech a přítomnost sociálního pracovníka na škole.⁷⁸

Multikulturní výchova

Pokud chceme zařadit multikulturní výchovu do běžného proudu vzdělávání a s její pomocí vést romské žáky k větší úspěšnosti, musíme vědět, co pojem multikulturní výchova znamená.

Průcha uvádí, že multikulturní výchova má čtyři základní složky tvořící její podstatu:

1. Je to oblast vědecké teorie, která se utváří napříč několika vědami – tedy jde o transdisciplinární teorii.
2. Je to oblast výzkumu, který zásobuje jak teorii, tak praxi poznatky o multikulturní realitě, v níž se rozvíjí současná civilizace.
3. Je to oblast infrastruktury, jež vytváří organizační a informační základnu pro teorii, výzkum a realizaci multikulturní výchovy.
4. Je to oblast praxe, edukační a osvětové činnosti, realizované ve školách a v institucích celoživotního vzdělávání za účelem sblížení a spolupráce mezi etniky, národy, kulturami, rasami aj.⁷⁹

I podle Balabánové je nutné zařadit do škol, kde se nacházejí romští žáci, prvky multikulturality. Existují pomůcky, i když zatím jich je velmi málo, jako jsou například Pohádky pro romské děti, zpěvník Romské písně či Romský slabikář. Dobrou cestou je i využití hodin hudební výchovy ke zpěvu romských písní. Romské děti by měly také

---

⁷⁸ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. s. 2. ISBN 80-902260-7-8.

⁷⁹ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova*. Praha : ISV nakladatelství, 2001. ISBN 80-85866-72-2.

kolem sebe vidět jiné romské příslušníky, a na to by měla škola myslet především při výzdobě školy a vytváření nástěnek.⁸⁰

Přípravné (nulté) ročníky

Výrazným preventivním prvkem při předcházení školní neúspěšnosti romských žáků je jejich zařazení do přípravného (nultého) ročníku. V minulosti tyto přípravné ročníky vznikaly při speciálních školách, dnes jsou zřizovány i v běžných základních školách. Nesmírnou výhodou je intenzivní příprava na příchod do první třídy, učení se návykům spojeným se školní docházkou. Jak uvádí Balabánová, tak tyto třídy je možné zřídit od roku 1993 pro děti pětileté a děti v odkladu školní docházky na základě vyhlášky. V roce 1999 bylo v různých typech škol zřízeno celkem 47 přípravných tříd.⁸¹

Podle Šotolové je cílem zavedení nultých ročníků intenzivní působení na dítě ve formě celodenního výchovně vzdělávacího systému s prolínáním programu výchovné práce MŠ a částečným plněním učebních osnov 1. ročníku ZŠ. Důležitou podmínkou je, že v přípravné třídě musí působit dva pedagogové/ dvě pedagožky, kteří/ktelé mají vztah k romským dětem a odbornou způsobilost.⁸²

Zajímavé jsou výsledky pokusného ověřování přípravných tříd z roku 2000, na jejichž základě byl vytvořen metodický pokyn MŠMT ČR ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním. Jednou z několika podmínek uvedených v metodice je, že za děti se sociálním znevýhodněním se považují děti z rodinného prostředí s nízkým sociálně-ekonomickým postavením, ohrožené sociálně-patologickými jevy, azylanti a účastníci řízení o udělení azylu na území ČR. Dále, že příprava na plnění povinné školní docházky se řídí metodickým materiálem Přípravná třída – výchovný a vzdělávací program pro děti ze znevýhodňujícího sociokulturního prostředí. Přípravná třída může mít být zřízena při počtu nejméně deset a nejvíce

---

⁸⁰ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

⁸¹ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

⁸² ŠOTOLOVÁ, Eva. *Romové – reflexe problému*. Praha : Sofis, 1997. ISBN 80-902439-0-8.

patnáct žáků. V případě, že počet docházejících dětí klesne pod sedm, přípravná třída se ruší.⁸³

Podle Kamiše by se v přípravných třídách mělo předcházet komunikační bariéře, kterou si nesou děti z rodinného prostředí. Cílem jazykové výchovy v přípravném ročníku by mělo být aktivní osvojení základů hovorové podoby spisovného jazyka českého, a to při plném respektování shody s přirozeným vývojem dětské řeči jak v podobě mateřštiny, tak v podobě českého jazyka. V přípravném ročníku pro romské děti musí být jazyková výchova pojmána jako součást celého systému předškolní výchovy. To znamená výchovy rozumové, literární, hudební a tělesné se zacílením pobytu romského dítěte v kolektivu.⁸⁴

Romský pedagogický asistent

Nesmírně důležitou úlohu má ve třídě s romskými žáky romský pedagogický asistent. Díky jeho přítomnosti na škole se děti cítí bezpečněji, vědí, že na škole je někdo dospělý „od nich“. Více mu rozumějí a mohou se na něj obrátit. Jeho funkce na škole je neocenitelná. Přesto je všech na školách k vidění jen málo. Příčinou je především špatná ekonomická situace škol, které si tento luxus nemohou dovolit. Náplň práce romského asistenta byla stanovena na základě podkladu MPSV zpracovaného na návrhu usnesení vlády ČR ze dne 29. října 1997.

Náplň práce romského asistenta:

- a) Vstupuje do kontaktu s romskými rodinami jednotlivce v jejich přirozeném prostředí s cílem poznat subjektivní a objektivní jejich sociální existence.
- b) Svoji činnost vykonává ve spolupráci se zkušeným odborníkem útvaru, ke kterému je přidělen, a pod jeho vedením.

---

⁸³ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada, Praha 7, 2001, ISBN 80-247-0277-0.

⁸⁴ KAMIŠ, Karel. Základní škola – jazyk školy a řeč dítěte. In *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6.

- c) Spolupracuje s regionálními orgány či institucemi a na vyžádání se ujímá role komunikátora mezi romskou komunitou, rodinami a jednotlivci a těmito orgány či institucemi.
- d) O svých jednáních vede záznamy, na jejichž základě může dokladovat svoji činnost, zvolené metody práce, její výsledky a popisovat socioekonomickou, demografickou, vzdělanostní strukturu rodin v jednotlivých komunitách, jejich způsob života apod.⁸⁵

Balabánová k tématu romských pedagogických asistentů uvádí, že pedagogové zaměstnaní na školách před rokem 1998 nebyli placeni státem, ale nevládními, nestátními, často zahraničními neziskovými organizacemi. Od roku 1998 jsou mzdy těchto pracovníků hrazeny státem. V zemích západní Evropy pracují na všech typech základních škol, neboť v každé takové škole je mnoho dětí jiného etnika nebo jiné kultury. Zaměstnávat pomocného pedagoga tedy není nadstandard, ale nutnost.⁸⁶

Šotolová uvádí podmínky, které musí splňovat romský pedagogický asistent:

- být starší osmnácti let
- mít minimálně dokončené základní vzdělání;
- být trestně bezúhonný;
- absolvovat čtyřicet náslechové hodin a úspěšně absolvovat akreditovaný kurz pedagogického minima v délce deseti dní.⁸⁷

---

⁸⁵ *Výchova a vzdělávání romských dětí a mládeže*. České Budějovice : Pedagogické centrum v Českých Budějovicích, 1999. 6 s. ISBN 80-7019-0035.

⁸⁶ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

⁸⁷ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada, Praha 7, 2001, ISBN 80-247-0277-0.

3. Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice

Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice (dále jen „Středisko“), je v autorčině diplomové práci důležitým mezníkem. Autorka v něm působila tři roky jako dobrovolnice a v současné době je již třetím rokem zaměstnankyní. Právě Středisko a programy v něm formovaly její názory na otázku vzdělávání Romů, přinášelo jí zkušenosti a nové pohledy na danou problematiku. Díky dlouholeté praxi nasbírala autorka spoustu cenných poznatků, které chce uplatnit především ke zlepšování a rozvíjení práce s romskou komunitou v Českých Budějovicích.

3.1 Salesiáni a vznik Střediska

Salesiánské středisko založili salesiáni. Jde o mužskou kongregaci katolické církve, jejímž posláním je výchova mládeže, podle vzoru jejího zakladatele Jana Boska. Jan Bosco se narodil v severní Itálii přibližně 30 km od města Turín v osadě Becchi. Jan Bosco se už v dětství rozhodl zasvětit svůj život mládeži. Velkou inspirací mu byl jeho sen v 9 letech. Pro děti pořádal různá představení, kdy využíval svých schopností a dovedností, jak například provazochodectví. Na střední škole v Chieri animoval skupinu spolužáků, kterou nazval „Veselá společnost“. Cílem bylo ochránit studenty před nedobrymi spolužáky formou aktivně tráveného volného času. Po vystudování teologie doplňuje svoji kvalifikaci v ústavu pro doškolení kněží, kterou organizovali Don Cafaso a Guala. Tam získal Jan Bosco velice podrobný přehled o sociální situaci mladých mužů, kteří přicházeli do Turína za prací. Byli vystaveni negativním sociálním dopadům průmyslové revoluce. Jednalo se o nezaměstnanost, obtížnost získávání prostředků k životu, což často vedlo ke kriminalitě. Jan Bosco při své studijní praxi navštěvoval mladé zločince ve věznici Generala, kde je učil katechismus a také některé odsouzené doprovázel na smrt. Byl otřesen zanedbaností a beznadějností situace vězňů. Setkával se s velkou recidivou a přemýšlel, jak jim pomoci. Svému duchovnímu vůdci se svěřuje, že je důležité, aby mladí chlapci po svém propuštění našli přítele, se kterým

budou v neděli chodit do kostela, a který s nimi bude trávit volný čas. Zde vidíme zárodky jeho výchovného přístupu, který dále rozpracoval a nazval ho preventivní systém. Pro Jana Bosca bylo velice obtížné najít místo, kde by se mohl se svými chlapci scházet. Postupně jej našel ve čtvrti Valdocoo, kde koupil opuštěnou dílnu. Na tomto místě postupně vyrostlo dílo, jehož základním prvkem je tzv. oratoř. Je to společenství, které odpovídá na potřeby chlapců, kteří opustili rodinu, neměli vzdělání, chyběli jim přátelé a duchovní zázemí.

Jan Bosco se snažil, aby oratoř měla rysy:

- domova, který přijímá
- školy, která je pro život
- farnosti, která se stará o duchovní rozvoj
- hřiště, které dává prostor pro setkávání vrstevníků ušlechtilou formou.⁸⁸

Jan Bosco hledal spolupracovníky k tomuto dílu. Mnohé si vychoval z řad účastníků oratoře a nazývá je asistenty. V roce 1859 z těchto osvědčených mladých lidí zakládá salesiánskou kongregaci, aby jeho dílo mohlo pokračovat pro jeho smrti. Je zajímavé, že v této myšlence ho podporoval ministr vnitra Rattazzi, který jinak mnohé řeholní společnosti rušil. Uvědomoval si sociální dosah díla Jan Bosca.⁸⁹

---

⁸⁸ BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8.

⁸⁹ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-967-4.

Oblasti působení salesiánů:

Sociální, náboženská, kulturní, pedagogická a materiální pomoc mládeži:

- Střediska mládeže
- Víkendové a prázdninové akce
- Školy a učňovská střediska
- Internáty
- Práce pro mládež na okraji společnosti
- Misie a sociální pomoc rozvojovým zemím
- Sdělovací prostředky
- Farnosti⁹⁰

V Českých Budějovicích působili neveřejně již od roku 1980. Oficiálně však svoji činnost začali provozovat od roku 1990. Po pádu komunistického režimu, získali salesiáni do svého vlastnictví farnost Čtyři Dvory. Středisko jako takové vzniklo roku 1995 a od té doby prošlo nejrůznějšími rekonstrukcemi a úpravami až do své nynější podoby.

V letech **1997-1998** byla přistavěna další část budovy a zmodernizována stávající. Významným datem pak bylo **1. 9. 1999**, kdy se Středisko zařadilo do sítě škol a školských zařízení MŠMT. Na základě nařízení zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání bylo Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice ke dni **24. 6. 2006** zapsáno do rejstříku školských právnických osob MŠMT. V roce 2008 bylo slavnostně otevřeno nové kontaktní centrum Maják na sídlišti Máj.

---

⁹⁰ www.sdb.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. [Http://www.sdb.cz/o-salesianech/](http://www.sdb.cz/o-salesianech/). Dostupné z WWW: <www.sdb.cz>.

KC Maják

Kontaktní centrum Maják slouží jako odloučené pracoviště Střediska. Probíhají zde volnočasové aktivity, individuální doučování, tematické programy, sociální práce a příprava na jednotlivé činnosti. Maják je určen především pro práci s neorganizovanými dětmi a mládeží ze sídliště Máj. Otevření Majáku se uskutečnilo díky vzájemné spolupráci se statutárním městem České Budějovice a Správou domů s.r.o.. Byl vytipován vhodný objekt, následně opraven i vybaven.⁹¹

Zřizovatelem Střediska je Salesiánská provincie Praha a jeho chod zajišťuje vícezdrojové financování. V současnosti pracuje ve Středisku 19 zaměstnanců. Ředitelem je Ing. Tomáš Rádl, jemu jsou podřízeni zástupci pro pedagogickou, sociální a technickou oblast. Dále ve Středisku působí koordinátoři jednotlivých sekcí, jimž jsou podřízeni vedoucí programů.

Rozdělení Střediska do sekcí:

Otevřené kluby – jejich činnost se zaměřuje převážně na neorganizované nebo sociálně znevýhodněné a romské děti i mládež ve věku od 6 do 26 let, ze spádové oblasti Čtyři Dvory, zejména ze sídliště Máj. V rámci otevřených klubů Středisko nabízí několik specifických programů, které jsou zaměřeny na danou cílovou skupinu. Pod Otevřené kluby spadají Klub Oráč a romská Oratoř.

Kroužky - jejich účastníkům se věnují vedoucí z řad zaměstnanců nebo dobrovolníci. Zásadní je pro jejich práci individuální přístup k dětem, rozvoj jejich komunikace a sociálních dovedností.

Chaloupky - jsou křesťanské tábory věnované nejen dětem z křesťanských rodin. Charakteristický je pro ně malý počet dětí a rodinná atmosféra, cílem vedoucích a animátorů je, aby se děti na chaloupkách cítily jako doma. Na chaloupkách jsou děti vedeny a vychovávány v duchu křesťanských hodnot.

---

⁹¹ www.sasmcb.cz [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. [Http://www.sasmcb.cz/?page_id=60](http://www.sasmcb.cz/?page_id=60). Dostupné z WWW: <www.sasmcb.cz>.

Dobrovolníci a praktikanti – působí ve Středisku jako výchovní asistenti ve všech programech. Podílejí se aktivně na přípravě, realizaci i hodnocení jednotlivých činností. Pracují na základě písemné dobrovolnické smlouvy, vymezující vzájemná práva a povinnosti Střediska a dobrovolníků. Středisko je klinickým pracovištěm Teologické fakulty a Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Jednou z forem oboustranné spolupráce je zajištění odborné praxe studentů TF a ZSF JU.

3. 2 Poslání Střediska

Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice přispívá prostřednictvím preventivního výchovného systému Dona Boska, volnočasových aktivit a sociální práce k celostnímu rozvoji dětí a mládeže.

Ideové principy Střediska

Středisko nabízí širokému spektru mladých lidí výchovu, která vychází z pozitivních hodnot společnosti a kultury, ve které mladí lidé žijí, a pomáhá jim osvojit si tyto hodnoty v rámci volnočasových aktivit. Uskutečňuje evangelizaci mezi mladými zejména svědectvím vychovatelů a nabízí doprovázení ve víře.

Otevřenost velkému spektru mladých lidí

Každodenní provoz

Osobní přístup a ovzduší domova

Pestrá nabídka

Preventivní systém

Evangelizace

Preventivní systém

Je to specifický způsob salesiánské výchovy, který se odráží v celkovém přístupu k člověku. Tento způsob výchovné přítomnosti mezi mladými lidmi se v prostředí Střediska projevuje zejména uplatňováním principu **asistence**. Asistence znamená přítomnost pracovníků, dobrovolníků a praktikantů mezi mladými lidmi.

Preventivní systém se opírá o 3 základní prvky:

- **Rozum** = mít rozumné požadavky, usilovat o rozvoj celé osoby
- **Laskavost** = mladí lidé by měli cítit, že jsou milováni, i když jsou na ně kladeny nároky
- **Vztah k Bohu** = přesvědčení, že v lidském životě nás Někdo přesahuje, že víra je pro člověka otázkou i odpovědí a vede k životu ve svobodě, solidaritě a spravedlnosti

Logo Střediska

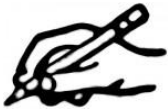
Logo Střediska se skládá ze čtyř domečků, neboť městská čtvrť, v níž se Středisko nachází, se nazývá Čtyři Dvory.

Hra - oratoř má být místem – hřištěm, kde se děti a mladí lidé mohou setkat při hře a zábavě, která přirozeně k jejich věku patří. V praxi se tato složka uskutečňuje především formou volnočasových aktivit a také kroužků.

Domov - oratoř je také otevřeným domovem. Každý by se měl cítit ve Středisku přijat. Projevuje se to zejména v přátelské a otevřené komunikaci jak mezi zaměstnanci navzájem, tak i mezi zaměstnanci a uživateli.

Vzdělání - oratoř se pro mnohé může stát školou připravující na život. Nabízí různé programy, osobní doprovázení a konfrontaci se svými vrstevníky. Nejvýrazněji se na tom podílejí programy doučování, individuální doučování a kroužky.

Duchovní rozvoj - oratoř je místem, které pomáhá k integrálnímu rozvoji dítěte a mladého člověka, k utváření jeho vlastního názoru na základní životní otázky.⁹²

3. 3 Programová nabídka Střediska

Jak se již autorka zmínila v kapitole 3.1, Středisko je rozděleno do 4 sekcí. Každá ze sekcí disponuje určitou programovou nabídkou, která je uzpůsobena daným skupinám dětí a mládeže. Za každý z programů zodpovídá vedoucí programu. Některé programy jsou vedeny jako pedagogická práce a některé jako práce sociální. Ve skutečnosti se však pedagogická i sociální práce v jednotlivých programech prolínají.

---

⁹² www.sasmcb.cz [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. [Http://www.sasmcb.cz/?page_id=44](http://www.sasmcb.cz/?page_id=44). Dostupné z WWW: <www.sasmcb.cz>.

Programy otevřených klubů

Ve Středisku:

Klub Oráč

- cílová skupina: děti a mládež od 13 do 18 let
- rozvrh: každé pondělí, středu a pátek od 16.30 do 20.00

Romský klub

- cílová skupina: děti a mládež od 13 do 18 let
- rozvrh: každý pátek od 14.30 do 16.00

Doučování

- cílová skupina: první stupeň základní školy
- rozvrh: každé pondělí a středu od 13.30 do 14.30

Oratoř

- cílová skupina: děti od 6 do 13 let
- rozvrh: každé pondělí od 14.30 do 16.00
- cílová skupina: děti od 6 do 15 let
- rozvrh: každou středu od 14.30 do 16.00

KC Maják:

Předškoláci

- cílová skupina: děti od 3 do 6 let
- rozvrh: každé úterý a středu od 10.00 do 11.30

Individuální doučování

- cílová skupina: první stupeň základní školy
- rozvrh: každé úterý a čtvrtek od 13.30 do 15.30

Tematické programy

- cílová skupina: děti od 6 do 13 let
- rozvrh: každé úterý od 17.00 do 18.00

Mimo obě budovy:

Volnočasové aktivity na sídlišti Máj

Volnočasové aktivity v tělocvičně na sídlišti Máj

Terénní sociální práce

Návštěvy rodin

Akce

Pobytové akce

Programy zájmových kroužků

Sportovní

- Cvičení s krtečkem I. a II.
- Horolezecký I., II., III., IV., V.
- Sportovní – volejbal
- Sportovní
- Florbalový – začátečníci, dorostenci
- Kondiční cvičení – gymnastika
- Stolní tenis

Keramické:

- Karemický I., II., III., IV., V., VI., VII.

Hudební:

- Kytarový I., II., III., IV., V.
- Zobcová flétna I., II., III.

Ostatní:

- Dřevomodelářský
- Filmařský I., II., III.
- Francouzština pro hravé
- Lodní modelář
- Výtvarně tvořivý

Chaloupky

Tento program je rozdělen podle pohlaví a věku účastníků. Probíhá vždy o letních prázdninách. Doplňkovou službou je nabídka kurzu hlavního vedoucího tábora akreditovaný MŠMT a příměstský tábor.

Dobrovolníci

Středisko se stará o širokou základnu dobrovolníků, kterým nabízí za jejich ochotu velké výhody. Je to třeba možnost využití střediskové knihovny, nabídky vzdělávání, účast na akcích pořádaných Střediskem apod.

1.4 Otevřené kluby – Oratoř

Slovo oratoř (z lat. oratorium) má několik významů, v salesiánském pojetí bylo toto slovo spojováno se zařízením pro mládež, ve kterém probíhala jak katecheze (výuka náboženství) a bohoslužba, tak hry a zábava. Dnes je slovo oratoř v salesiánském prostředí chápáno jako pravidelný prostor pro sportovní, zábavnou a výchovnou činnost pro děti a mládež za aktivní spoluúčasti salesiánů a jejich spolupracovníků.⁹³ Programy romské Oratoře navštěvují zejména neorganizované děti a mládež ze sociálně znevýhodněných, převážně pak romských rodin, bydlících na českobudějovickém sídlišti Máj, případně z centra města. Každý program je uzpůsoben možnostem a potřebám dané cílové skupiny. Cílovou skupinou, se kterou pracují zaměstnanci v oratoři, jsou samozřejmě děti a mládež, ale jsou to také rodiny účastníků, školy, které účastníci navštěvují a návazné instituce, jako je například úřad práce, městská policie, pedagogicko-psychologická poradna, Česká školní inspekce, bytové družstvo, Česká správa sociálního zabezpečení, kurátorky pro mládež, krajský romský koordinátor apod.

3.4.1 Celková nabídka programů romské Oratoře

viz Příloha č. 1

Návštěvy rodin - probíhají 2x týdně vždy hodinu. Nejčastějšími tématy k řešení je zadlužení, pomoc při hledání práce, problémy se školní docházkou dětí.

Návštěvy škol - probíhají minimálně 2x do měsíce, podle potřeby. Pracovníci docházejí do ZŠ Máj I., II., ZŠ J. Š. Baara za třídními učiteli dětí, výchovnými poradci, zástupci ředitelů, případně za samotnými řediteli. Součástí této služby je i komunikace s učňovskými obory, případně pedagogicko-psychologickou poradnou nebo logopedu.

Akce - jsou především jednodenní výlety (jihlavská zoo, lanový park Libín, Národní muzeum v Praze), dále mezinárodní den Romů, fotbalové turnaje, hudební soutěže atd.

---

⁹³www.sasmcb.cz [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. [Http://www.sasmcb.cz/?page_id=44](http://www.sasmcb.cz/?page_id=44). Dostupné z WWW: <www.sasmcb.cz>.

Pobytové akce - se uskutečňují na SVŠ Kvilda, kam se jezdí na zimní víkendové pobyty.

3.4.2 Hlavní cíle programů romské Oratoře

Doučování a individuální doučování

Cílem programu je vést uživatele k uplatnění získaných vědomostí, dovedností a návyků v reálném životě.

Sledované kompetence:

- 1) uživatel je pracovníky motivován k učení
- 2) uživatel zažívá pocit úspěchu a uspokojení z učiva.
- 3) uživatel se učí i mimo Středisko
- 4) uživatel má základní vědomosti a dovednosti potřebné k praktickému životu.
- 5) uživatel chodí pravidelně (dle individuálního plánu) na doučování
- 6) uživatel se ve škole zlepšuje (případně udržuje stav) v předmětech, v nichž je doučován
- 7) pracovníci jsou v pravidelném kontaktu s třídními učiteli uživatelů.⁹⁴

Oratoř

Cílem programu je, aby se uživatelé aktivně zapojili do nabízených volnočasových aktivit.

Sledované kompetence:

- 1) uživatel je schopen dodržovat určené „hranice“
- 2) uživatel získává nové dovednosti (poznává a prohlubuje své „dary“)⁹⁵

---

⁹⁴ SaSM – DDM ČB. *Metodika doučování* -interní dokumenty Střediska

⁹⁵ SaSM – DDM ČB. *Metodika Oratoře* -interní dokumenty Střediska

Tematické programy

Cílem programu je dosáhnout u uživatelů alespoň základní informovanosti (vědomostí) v oblasti sociálně patologických jevů a vybraných globálních témat.⁹⁶

Volnočasové aktivity na sídlišti

Cílem programu Volnočasové aktivity na sídlišti Máj je: propojit volnočasové aktivity s výchovným působením směrem k dodržování pravidel, slušnému chování a vzájemnému respektu.⁹⁷

Romský klub

Obecné cíle:

Podporovat sociální začlenění uživatele do skupiny vrstevníků i do společnosti.

- 1) Prostřednictvím prevence sociálně patologických jevů a sociální práce snižovat sociální rizika vyplývající z konfliktních životních situací, životního způsobu a rizikového chování uživatele.
- 2) Motivovat uživatele k pochopení a případné aktivní změně jeho sociální situace a snižovat rizika z této situace vyplývajících.
- 3) Prostřednictvím výchovy a vzdělávání dosáhnout takového rozvoje osobnosti a zájmů uživatele, aby byl schopen svobodně a osobitě volit svou cestu životem.
- 4) Vytvářet zázemí pro děti a mládež a podmínky pro bezpečné trávení jejich volného času.⁹⁸

Předškoláci

Více o tomto programu se autorka zmiňuje v kapitole 3.5.

---

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ SaSM – DDM ČB. *Metodika volnočasové aktivity* -interní dokumenty Střediska

⁹⁸ SaSM – DDM ČB. *Metodika romský klub* -interní dokumenty Střediska

3.4.3 Pracovní tým Oratoře

Důležitou součástí správného chodu programů je dobře fungující pracovní tým. Jednotliví pracovníci týmu podle svého pracovního zařazení splňují buď zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů nebo zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Ideální stav složení týmu je jeden pedagogický pracovník, jeden sociální pracovník a jeden pedagogicko-sociální pracovník. Aktuálně je tento stav naplněn.

Výhody týmu:

- stálost týmu (2 zaměstnanci jsou v týmu déle než dva roky)
- dobrá komunikace, důvěra
- dobrá znalost romské problematiky
- jeden člen je zástupce romské komunity
- znalost romského jazyka
- zastupitelnost jednotlivých pracovních pozic
- porady minimálně jednou týdně
- pravidelné supervize (1x za tři měsíce)

3.5 Program Předškoláci

Tento program je součástí nabídky programů romské Oratoře. Program je již druhým rokem ve zkušební lhůtě, a to především proto, že věkovou skupinou nepatří do cílové skupiny Střediska a stále se hledá optimální nastavení programu. K vytvoření programu přispělo především založení KC Maják na sídlišti Máj.

3.5.1 Historie programu

Program Předškoláci se zaměstnanci Střediska pokoušeli rozběhnout již v minulosti, a to v druhé polovině školního roku 2004/2005 v budově Střediska (viz Příloha č. 2) Původně nesl název Předškolní klub. V té době byly cílovou skupinou tohoto programu děti ve věku 5 až 6 let, které čekal vstup do základní školy nebo děti, které měly odklad školní docházky. Program měl pomáhat dětem v rozvoji jazykových, rozumových a sociální schopností a dovedností. Probíhal 2,5 hodiny vždy jednou týdně v odpoledních hodinách. Maximální počet dětí byl 10. Program byl po půl roce z důvodu nezájmu rodičů a dětí uzavřen. Důvodem byla především velká vzdálenosti od místa bydliště, děti tedy museli přivádět rodiče, kterým nevyhovovaly odpolední hodiny.

3.5.2 Současná situace programu

Pro zavedení programu před rokem a půl se autorka rozhodla především z důvodu hlubšího poznání problematiky doučování romských dětí a ze zkušeností učitelů na základních školách. Zásadní roli sehrálo poznání, že doučování, které probíhá na Středisku, jen pomáhá zmírňovat problémy, které vznikají již dlouho před nástupem dětí do základního vzdělávání. Děti nenavštěvují školky a tíha vzdělávání tak zůstává v rukou rodiny. Ta často nedokáže zajistit dostatečný jazykový vývoj, poznávací schopnosti a motorické dovednosti dětí. Takto nerozvinuté dítě zažije při nástupu do první třídy šok.

Jak uvádí Kamiš, z komunikačního hlediska, představuje vstup do 1. ročníku šok, který spočívá v tom, že ve škole české majority je jediným útvarem národní jazyk, jazyk spisovný.⁹⁹ Děti okolo mají jiné návyky. Tím dochází k frustraci a zanevření na školu a vzdělávání.

---

⁹⁹ KAMIŠ, Karel. Multikulturní aspekty řečové edukace předškoláků a mladších žáků se specifickými edukačními potřebami v internetické společnosti ČR a SR. In *Multidimenzionálny rozmer edukácie a sociálnej práce v rómskych komunitách*. Nitra : Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, 2009. s. 5. ISBN 978-80-8094-502-2.

Program Předškoláci opět umožňuje dětem rozvíjet jejich jazykové, rozumové a sociální dovednosti, a alespoň částečně jim ulehčuje přechod do základního vzdělávání. Dále rozvíjí jejich představivost a fantazie pomocí her a výtvarných aktivit. V loňském školním roce navštěvovaly program průměrně 3 děti. Z toho dvě děti se úspěšně zařadily do základního vzdělávání a třetí rok docházejí do přípravné třídy. V letošním roce je průměrný počet dětí 4.

Na rozdíl od původního programu má program Předškoláci výhodu v tom, že probíhá v KC Maják, které se nachází v blízkosti sociálně vyloučené lokality. Dalším pokrokem je nárůst časové dotace programu. V současnosti probíhá dvakrát týdně vždy 2 hodiny a probíhá v dopoledních hodinách. Myšlenka byla založena na domněnce, že rodiče (nebo jiný příbuzný) si v dopoledních hodinách půjdou obstarat nákupy, případně jiné pochůzky po městě a dítě si při návratu vyzvednou. Tím vzniká i prostor pro komunikaci s rodiči a nabízení ostatních služeb, které romská Oratoř poskytuje.

3.5.3 Náplň a cíle programu Předškoláci

- cílová skupina: děti od 3 do 6 let
- rozvrh: každé úterý a středu od 10.00 do 11.30

Cílem programu je rozvíjet jazykové a rozumové dovednosti uživatelů. Dále podporovat jejich vývoj po fyzické, psychické i sociální stránce (viz Příloha č. 3).

Vedoucí sleduje tyto cíle:

- 1) uživatel zvládá základní samoobslužné úkony, dbá na hygienické návyky
- 2) uživatel pracuje jak v kolektivu, tak individuálně
- 3) uživatel má schopnosti a dovednosti přiměřené jeho věku
- 4) uživatel navštěvuje program pravidelně
- 5) uživatel zažívá pocit úspěchu při činnostech.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ SaSM – DDM ČB, *Metodika předškoláci – interní dokumenty Střediska*

4. Předškolní vzdělávání

Předškolní věk je jedním z nejdůležitějších období života člověka. Příchod do prvního ročníku základní školy bývá pro dítě obrovským životním zlomem. Přestává si jen hrát a je nuceno soustředit se a udržet pozornost. Navíc se postupně osamostatňuje, získává nové kamarády a poznává svět okolo sebe. Jak uvádí Opravilová, naučí se dítě za první čtyři roky svého života více než za kterékoli další čtyřletí, včetně období, které lze považovat za dobu nejintenzivnějšího učení ve studiu vysokoškolském.¹⁰¹

Říčan označuje tento věk typickou živostí a odvahou fantazie a nazývá ho kouzelným světem. Jako předškoláka označuje vývoj dítěte od 3 do 6 let. V tomto období se také pokládají základy socializace dítěte, což znamená začlenění člověka do společnosti.¹⁰² V této kapitule se autorka zabývá především vymezením charakteristik předškolního věku, smyslu a cílů předškolního vzdělávání a právní úpravou předškolního vzdělávání.

4.1 Charakteristika předškolního věku

Říčan uvádí, že v tomto věku bývají charakteristické tělesné individuální rozdíly. Slabší a menší děti se v kolektivu hůře prosazují a mají obtížnější pozici. Mozek v tomto věku ještě dozrává, rozvíjí se rychlost, pohotovost a obratnost. Dítě předškolního věku začíná chápat matematické vztahy, zvládá přímou i nepřímou úměrnost. V tomto věku je důležité číst dítěti pohádky, aby docházelo k rozvoji řeči. Myšlení předškoláka je egocentrické a typická je i magičnost. Což znamená, že dítě si myslí, že když si něco přeje, že se tak také stane. Dalším typickým znakem myšlení je antropomorfnost, což se vyjadřuje tím, že přikládá neživým věcem lidské charakteristiky. Významným prvkem celého období je hra. Hra bývá intenzivní, vážná a vášnivá. U předškoláka se začíná objevovat svědomí. Dítě si je dobře vědomo co smí a co nesmí, ale odvozuje to na základě vnějších autorit. V předškolním věku dochází k velkému zájmu o pohlavní orgány, podle Freuda

---

¹⁰¹ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. ISBN –80-7178-585-7.

¹⁰² ŘÍČAN, Pavel. *Cesta života*. Praha : Portál, 2004. ISBN –80-7367-124-7.

o tzv. falické stadium, s nímž úzce souvisí oidipovský komplex. Ten je založen na milostné touze po matce a přání odstranit otce.¹⁰³

4.2 Smysl a cíl předškolní výchovy

V kapitole autorka uvádí základní aspekty smyslu výchovy a především její cíle a kompetence. Opravilová rozdělila zaměření výchovy na 3 kategorie:

Sociometrické zaměření výchovy – zde se upřednostňuje především zájem společnosti a potřeby instituce, jejím cílem je tudíž příprava na školu. Plnění tohoto cíle se uskutečňuje především prostřednictvím denního režimu. V tomto směru převažuje necitlivost k dítěti, kolektivní přístup a povinná účast na společně organizované činnosti.

Pedocentrické zaměření výchovy – v tomto zaměření výchovy se považuje, že vývoj dítěte je předem daný. Cílem této výchovy je, že výchova pouze zajišťuje podmínky pro to, aby vývojové etapy probíhaly dobře. Je kladen důraz na spontaneitu, přirozenost a volnost v obsahu i metodách výchovného působení.

Osobnostní orientace výchovy – jednostrannost a porušení rovnováhy se snaží překonat konvergentní zaměření. Jeho východiskem je osobnostní orientace. Ta vede dítě k samostatnému projevu, bere na zřetel jeho základní potřeby a věkové zvláštnosti, které doplňuje individualizovaný přístup.¹⁰⁴

Cíle předškolního vzdělávání najdeme v rámcovém programu pro předškolní vzdělávání. Zde se dělí na tyto kategorie:

Rámcové cíle:

1. Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání.
2. Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost.
3. Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí.

---

¹⁰³ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta života*. Praha : Portál, 2004. ISBN –80-7367-124-7.

¹⁰⁴ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. ISBN –80-7178-585-7.

Klíčová kompetence:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské¹⁰⁵

Oprailová uvádí, že hlavními cíli předškolního vzdělávání by měly být:

- pomoc emocionálnímu a sociálnímu rozvoji a přizpůsobení dítěte
- podpora vztahu k poznávání a učení a poskytnutí podmínek k samostatnému učení a poznávání okolního světa
- příprava v oblasti řečových a intelektových dovedností souvisejících s primárním vzděláváním
- pěstování a rozvoj individuálního vyjádření a tvořivých schopností v oblasti emocionální, etické a estetické.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ NEZVAL, Jiří. *Www.msmt.cz* [online]. 15. 2. 2005, 15. 12. 2009 [cit. 2011-02-27].

[Http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani](http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani). Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>>.

¹⁰⁶ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. ISBN –80-7178-585-7.

4.3 Školní zralost

Autorka již v úvodu kapitoly zmínila, že vstup do hlavního vzdělávacího proudu je pro dítě nesmírně náročný. S cíli předškolní výchovy a tímto vstupem těsně souvisí pojem školní zralost či školní připravenost.

Opravilová označuje školní zralost za historicky se vyvíjející charakteristiku.

Upozorňuje na složky školní připravenosti:

- kognitivní (rozvoj vnímání, představivosti atd.)
- emocionálně-sociální (přijetí nové role, způsob komunikace)
- pracovní (převzetí úkolů)
- somatické¹⁰⁷

Wedlichová mluví o školní zralosti jako o dosažení takového stupně vývoje, který umožňuje dítěti se zdarem si osvojovat školní znalosti a dovednosti. Mezi znaky školní zralosti patří:

- 1) Tělesná zralost – ta zahrnuje zdravotní stav, věk a motoriku. K tělesným předpokladům patří dosažení určité úrovně tělesného vývoje. Požadavkem věku se rozumí, že v době nástupu na ZŠ bude dítěti minimálně 6 let. K motorice patří zejména jemná motorická koordinace, vizuomotorická koordinace a odpovídající psychomotorické tempo.
- 2) Kognitivní zralost – do kognitivní zralosti patří vnímání, myšlení, paměť, řeč a pozornost a předpokladem školního úspěchu je určitý stupeň intelektuálního vývoje. Vnímání je předpokladem pro výuku čtení a psaní a je buď sluchové a zrakové. Pro učení je důležité také analytické myšlení. Dítě se orientuje v sociálním prostředí, v přírodě i prostoru. Paměť je trvalejší a záměrnější. Důležitá je úroveň verbální komunikace, která má význam při adaptaci na školu. Dobrá znalost vyučovacího jazyka je podmínkou zvládnutí výuky. Velkou roli hraje také pozornost, a to záměrná i bezděčná

---

¹⁰⁷OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. ISBN –80-7178-585-7.

- 3) Emoční zralost – tou rozumíme věku přiměřenou kontrolu citů a impulsů. Zahrnuje schopnost sebeřízení, emocionální stabilitu a nezávislost, schopnost přijmout daný program vyučovacího dne a menší závislost na matce.
- 4) Sociální zralost – je připravenost přijmout novou roli žáka, motivace k plnění školních povinností, chápání hodnoty a smyslu výchovy a vzdělávání. Zahrnuje rozlišování různých rolí, respektování běžných norem chování, podřízení autoritě a začlenění se do skupiny vrstevníků.¹⁰⁸

4.4 Právní úprava předškolní výchovy

Pokud chceme dobře a správně pracovat s dětmi předškolního věku, je bezpodmínečně nutné se orientovat v právní úpravě České republiky. Výchova a vzdělávání jsou v našem státě ukotveny především v zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Co se týče právní úpravy pedagogů v předškolním vzdělávání, tak tu nalezneme v zákoně č. 108/2006 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Nezbytným dokumentem týkajícím se této problematiky je již výše zmíněný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který vytvořil team pracovníků Výzkumného ústavu pedagogického v roce 2004. V jeho obsahu najdeme jak cíle předškolního vzdělávání, tak jeho obsah, vzdělávací oblasti, podmínky, autoevaluaci a povinnosti předškolního pedagoga.

---

¹⁰⁸ WEDLICOVÁ, I. Školní zralost. In *Kapitoly z předškolní pedagogiky II*. Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-825-3.

5. Výzkum

Autorka při psaní diplomové práce využila dovedností ze své praxe, především znalost romské komunity v sociálně vyloučené lokalitě Máj v Českých Budějovicích. Díky dobré komunikaci a spolupráci s rodinami z lokality mohla autorka provést výzkum přímo s rodiči dětí, které docházejí do programu Předškoláci, které v minulosti navštěvovaly program a dále s těmi, kteří mají doma dítě předškolního věku.

5.1 Cíl práce

Cílem autorčina výzkumu je zjistit postoje romských rodičů ke vzdělávání jejich dětí v programu Předškoláci Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže České Budějovice.

5.2 Metodika výzkumu

Zkušenosti, která autorka nasbírala za dobu své šestileté praxe, zhodnotila při tvorbě kvalitativního výzkumu. Ten je na rozdíl od kvantitativního výzkumu zaměřen na porozumění respondentovi a postihnutí problému do hloubky. V kvalitativním výzkumu jde o sběr dat založeného na záměrném, systematickém a organizovaném sledování smyslově vnímatelných projevů.¹⁰⁹

Jak uvádí Disman, s kvalitativním výzkumem se začíná vždy v terénu, sběrem prvotních informací. Tyto informace mohou mít různou podobu - vyprávění, rozhovory, autobiografie, studium osobních dokumentů, pozorování.¹¹⁰

Výběr respondentů nebyl náhodný, nýbrž vznikl pečlivým výběrem. Minimální počet 20 respondentů autorka nastavila z důvodu saturace, což nastává, když se odpovědi začnou opakovat.

Z těchto odpovědí se pak utvářejí kategorie, což jsou společné prvky v získaném materiálu. Tyto kategorie pak autorka roztřídila a interpretovala.

---

¹⁰⁹ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

¹¹⁰ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Karolinum, Praha 1993. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

Jako metodu kvalitativního výzkumu si autorka vybrala polostrukturovaný rozhovor, jehož výhodou je, že respondenti mohou do hloubky pochopit pokládané otázky. Reichel uvádí, že polostrukturovaný rozhovor je typ rozhovoru, který kombinuje výhody a nevýhody obou krajních forem rozhovoru (strukturovaného a nestrukturovaného). Jistá volnost se jeví jako vhodná k vytvoření přirozeného kontaktu tazatele s respondentem¹¹¹.

Skutil uvádí, že rozhovor je proces, který se vyznačuje vysokou interakcí mezi tazatelem a dotazovaným.¹¹² Tuto interakci umožňovala právě výborná autorčina znalost prostředí a rodin, ve kterých byl výzkum prováděn.

---

¹¹¹ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

¹¹² SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha : Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

5. 3 Polostrukturovaný rozhovor

Ukázka polostrukturovaného rozhovoru, který autorka prováděla s romskými rodiči při svém výzkumu.

Vážení rodiče, jmenuji se Lenka Kolářová a jsem studentkou posledního ročníku magisterského studia oboru Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. Zároveň již třetím rokem působím jako pedagožka volného času v Salesiánském středisku mládeže – domu dětí a mládeže České Budějovice. V loňském roce se mi podařilo otevřít v našem Středisku program pro předškolní děti s názvem Předškoláci. V rámci vylepšování našich služeb jsem využila svou diplomovou práci k získání více informací o vašich potřebách a postojích ke vzdělávání vašich dětí. Dotazníky jsou anonymní a budou použity jen pro potřeby mé diplomové práce a potřeby Střediska. Předem děkuji za vyplnění.

1. Odkud pochází Vaše rodina? (Zda jste se do České republiky přistěhovali, případně odkud?)

Tuto otázku autorka zařadila do výzkumu, protože při práci s romskou komunitou je důležité pracovat s vědomím, že více než komunita, drží při sobě rodina. Rodinný původ a vazby jsou u jednotlivých rodin velmi odlišné.

2. Kolik členů vaší rodiny žije v domácnosti?

Počet členů v domácnosti je zásadní pro socializaci a vzdělávání dětí. V rodině s větším počtem členů má dítě menší šanci se intenzivně připravovat na školu a má také méně klidného prostředí.

3. Mluvíte doma romsky, učíte své děti romštinu?

Otázka týkající se jazyka, který doma dítě slyší, má velký vliv na jeho pozdější vzdělávání.

4. Kolik členů vaší rodiny navštěvovalo/navštěvuje předškolní zařízení? (Kdo?)

Zkušenosti rodičů s předškolním vzděláváním také ovlivňují jejich postoj ke vzdělávání jejich dětí. Mohou být jak negativní tak i pozitivní.

5. Dodržujete ještě nějaké tradiční romské zvyky? (Jaké)

Dodržování tradic patří k nejdůležitějším nástrojům zachování kultury. Rozkvět a zachování kulturní identity se pak odráží v integraci Romů.

6. Znáte nějaká zařízení pro předškolní děti ve vašem okolí?

Celkový rozhled a povědomí rodičů a předškolních zařízeních v jejich okolí napovídá o jejich zájmu a postoji ke vzdělávání.

7. Víte o programu Předškoláci v KC Maják?

Dotazování na znalost programu pracovníků napovídá, jak moc je třeba program propagovat a šířit povědomí o jeho existenci v romské komunitě.

8. Je pro vás důležitý fakt, že je předškolní zařízení zdarma?

Motivem, proč autorka zařadila tuto otázku, je především fakt, že se ve své praxi často setkávala se stížnostmi na nedostatek peněz, případně se zadlužením rodin. Podstatou otázky bylo zjistit, zda jsou rodiče schopni investovat a pokud ne, tak tím poukázat na velkou výhodu programu Předškoláci, který je poskytován zadarmo.

9. Jaká otevírací doba předškolního zařízení by vám nejvíce vyhovovala?

Již při otvírání programu si byla autorka vědoma jeho malé časové dotace, která je v současnosti zapříčiněna velkou vytížeností pracovníků Střediska, a tudíž nemožností rozšiřovat nabídku programů.

10. Považovala byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

Zařazením této otázky chtěla autorka zjistit, zda nemůže být nízká návštěvnost programu zapříčiněna také její osobou, jako osobou vychovatelky, která pochází z majoritní společnosti. Chtěla zjistit, jakou mají důvěru romští rodiče ve vychovatele.

11. Co očekáváte od programu pro děti předškolního věku? (Proč?)

Autorka chtěla znát názor rodičů na znalosti jejich dětí. Jaké je povědomí rodičů o tom, co má všechno dítě znát, když nastupuje do první třídy.

12. Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

Autorka přemýšlela, jakým způsobem by se dala zvýšit návštěvnost programu. Jednou z věcí, kterou považovala za příčinu malé návštěvnosti, bylo to, že se rodičům nechce děti do programu vodit, proto zařadila tuto otázku, aby zjistila, zda by rodičům tato nadstandardní služba vyhovovala.

5. 4 Charakteristika výzkumného souboru

Při hledání výzkumného vzorku se autorka řídila několika kritérii, která měla zvyšovat užitečnost výzkumu. Vzhledem k cíli autorčiny práce šlo především o zjištění postojů rodičů dětí, které do programu Předškoláci docházely v loňském roce, dále dětí, které navštěvují program v letošním roce a také dětí předškolního věku, které by se mohly stát účastníky programu. Díky autorčině zkušenosti s návštěvami rodin v lokalitě Máj bylo hledání a oslovování výzkumného vzorku velmi zjednodušeno.

Kritéria výzkumného vzorku

1. Rodinné zázemí

- rodiče (prarodiče) dítěte, které v loňském roce navštěvovalo program Předškoláci
- rodiče (prarodiče) dítěte, které v letošním roce navštěvuje program Předškoláci
- rodiče (prarodiče) dítěte, které je ve věku od 2 do 6 let

2. Bydliště na sídlišti Máj

5. 5 Vlastní realizace výzkumu

Přípravnou část výzkumu začala autorka na podzim roku 2010 pečlivým vytipováním 20 rodin, které splňují kritéria výzkumného vzorku. Dalším krokem bylo sestavení polostrukturovaného rozhovoru, jehož tvorbu konzultovala autorka s pracovníky romské Oratoře a vedoucím práce.

Druhou fází výzkumu, tedy vlastní rozhovory s rodiči, začala autorka v zimě roku 2010. Z původně zamýšlených 20 rodiny se nakonec uskutečnilo 21 návštěv. Pro každou návštěvu byl vyhrazen časový úsek zhruba hodinu až dvě hodiny. Výzkum probíhal především v pozdějších odpoledních hodinách, kdy se předpokládala účast všech rodinných příslušníků v domácnosti. Část výzkumu proběhla i o víkendech, ale jen v odpoledních hodinách. Velká časová dotace na jednu rodinu je spojena především s nutností uvést respondenty do situace a vysvětlit jim smysl výzkumu. Často byl rozhovor veden velmi zešíroka a dotýkal se několika problémů zároveň. Všechny předem vytipované rodiny velmi dobře spolupracovaly. Sběr dat trval zhruba od prosince 2010 do začátku února 2011. Zaznamenávání odpovědí z rozhovorů probíhalo písemnou formou. První pozitivní reakcí na výzkum bylo zvýšení počtu účastníků na programu Předškoláci již po měsíci intenzivního pohybu v rodinách.

Třetí fází výzkumu byla realizace a přepsání všech záznamů rozhovorů do tištěné podoby a jejich gramatická úprava do podoby spisovného jazyka českého. Následovalo zkompletování a označení jednotlivých rodin písmeny abecedy a očíslování odpovědí. Jako další krok následovalo rozstříhání jednotlivých odpovědí a následné roztřídění podle jednotlivých otázek.

Poslední fází bylo vyhodnocení otázek, určení nejčastěji se opakujících odpovědí i zajímavých postřehů respondentů. Po vyhodnocení následovala diskuse s dostupnou literaturou, nad výzkumnými otázkami. V závěru je pak nejpřínosnější část, a to doporučení pro upravení a změnu programu Předškoláci tak, aby fungoval co nejefektivněji.

6. Výsledky

Vyhodnocením odpovědí autorka dospěla k dvanácti kategoriím, které odpovídají počtu jednotlivých otázek. Ke každé kategorii autorka uvedla vyhodnocení a také vlastní vysvětlení odpovědí.

6. 1 Vyhodnocené otázky - kategorie

Kategorie č. 1

Otázka původu rodiny je zaměřena především na původ rodičů, zda se narodili na Slovensku nebo již v České republice, případně v jiné zemi. Mezi Romy samotnými často dochází k rozepřím právě z důvodu původu. Autorka byla během své 6leté praxe s romskou komunitou několikrát svědkem hádek, kde hrál velkou roli původ. Mnohokrát jsou slyšet věty: „s tím Maďarem já se bavit nebudu“ apod.

Na otázku respondenti ve 12 případech odpověděli, že pocházejí z Čech. V šesti případech ze Slovenska a v 1 případě je otec z Čech a matka ze Slovenska. Kritériem pro tuto otázku bylo, kde se narodili rodiče dětí, které docházejí do programu Předškoláci nebo do něj v loňském roce docházely a rodiče dětí v předškolním věku.

Původ rodiny je velkým vodítkem při pochopení fungování rodiny a práce s ním. Převážnou část autorčina vzoru tvoří rodiče narození již v České republice, kteří velmi zdůrazňují, že jsou z Čech a ne ze Slovenska. Jsou na to hrdí.

Kategorie č. 2

Druhá otázka z výzkumu byla zařazena především jako statika a demonstrace rozdílných životních podmínek rodin. Počet členů v domácnosti a jejich struktura se totiž rapidně liší od struktury rodin majoritní společnosti. S počtem členů také úzce souvisí jejich místo v rodině. Život a hlavně příprava na školu v rodině s vyšším počtem členů se výrazně liší. Dítě má málokdy k dispozici svůj vlastní stůl, kde by se mohlo učit a nenajdeme zde ani klid a podporu rodiny při těchto přípravách. Nejnižší počet

členů jsou 3, a to ve dvou případech a nejvyšší počet členů v domácnosti je 10. Nejčastěji se vyskytuje rodina se čtyřmi členy, a to celkem 7x.

Při těchto číslech je jasné, že rodina neposkytuje dětem prostor pro individuální růst. Vše se v rodině děje společně. Děti se účastní rodinného života se všemi jeho náležitostmi již od útlého věku.

Kategorie č. 3

Autorka se o významu jazyka a jazykové vybavenosti zmiňuje již v kapitole 1.4 a 2.2, kde popisuje význam jazyka, problém etnolektu romština apod.

Na otázku, jakým jazykem hovoří rodiče s dětmi a zda je romštinu učí, odpověděli 4 respondenti, že mluví oni i jejich děti pouze česky – z toho 2 respondenti uvedli spolu s češtinou ještě slovenštinu. 9 respondentů, že spíše česky. Což znamená, že dospělí mezi sebou mluví romsky, ale na děti mluví česky. Děti romsky nemluví, ale rozumějí. 5 respondentů odpovědělo, že v domácnosti mluví jak romsky tak česky. A 3 respondenti odpověděli, že mluví v domácnosti pouze romsky.

Z odpovědí je patrné, že pouze třetina výzkumného vzorku hovoří na děti jen jedním jazyk, a to buď češtinou nebo romštinou. Zbytek výzkumného vzorku se dotýká právě problému etnolektu romštiny. Dítě si tak v předškolním věku neosvojí ani jeden jazyk naprosto správně a má pak velké problémy při vstupu do základního vzdělávání.

Kategorie č. 4

Vnímání rodičů na vzdělávání jejich dětí ovlivňuje i samotná zkušenost s tímto typem vzdělávání. Případně zkušenosti s docházkou již starších dětí.

Celkem 16 respondentů odpovědělo, že předškolní zařízení navštěvoval alespoň jeden rodič a jedno dítě. Ve 4 případech respondenti odpověděli, že alespoň jeden rodič chodil, ale děti už ne. Případně tam vydržely jeden až tři dny. V jednom případě nechodil ani jeden rodič a ani jedno dítě.

Z odpovědí dotazovaných vyplývá, že více než polovina výzkumného vzorku má osobní zkušenosti s předškolním vzděláváním. Avšak i přes tyto předchozí zkušenosti nemají rodiče zájem své děti posílat do předškolního vzdělávání.

Kategorie č. 5

Dotaz na tradice zařadila autorka do svého výzkumu především z toho důvodu, že přenášení a udržování tradic je velmi důležité pro podporu kultury a jejího přežití. Otázka směřovala k dodržování tradičních zvyků jako jsou vartování, s tím související dodržování smutku apod.

Celkem 20 respondentů odpovědělo, že dodržují vartování a Vánoce. Smutek všichni dotazovaní drží 3 měsíce. Jediný respondent odpověděl, že nedodržují žádné zvyky.

Jak vyplynulo z odpovědí, tak tradice se ještě stále v romské komunitě udržují, i když už v omezené míře. Zatímco například na Slovensku drží Romové smutek ještě třeba i rok, v odpovědích respondentů nejčastěji zaznívala odpověď kolem tří měsíců, déle jen v případě úmrtí v blízké rodině.

Kategorie č. 6

V pořadí šestá otázka byla směřována především k povědomí rodičů o možnostech a šancích umístění jejich dítěte do předškolního zařízení v Českých Budějovicích. Jednalo se o znalost předškolních zařízení jak v místě bydliště, tak po celém městě.

Celkem 6 respondentů odpovědělo, že zná předškolní zařízení jak na Máji, tak i mimo něj (ve městě). 10 respondentů uvedlo, že zná předškolní zařízení na Máji. 4 respondenti odpověděli, že znají předškolní zařízení na Máji a řadí tam i nás. 1 respondent odpověděl, že žádné předškolní zařízení nezná.

Největší část respondentů zná předškolní zařízení, která jsou nejbližší jeho bydlišti. Několik respondentů uvedlo i školy ve městě, ale to především z toho důvodu, že nějaký čas žili v centru a jejich děti navštěvovaly tamní zařízení.

Kategorie č. 7

Touto otázkou začala autorka zjišťovat povědomí rodičů o programu Předškoláci. Sedmá otázka byla směřována k tomu, zda program znají a odkud se o něm dozvěděli.

Celkem 8 respondentů uvedlo, že o programu vědí a dozvěděli se o něm od dětí. 3 respondenti o něm vědí od nás, ale jejich děti do programu nechodí. 6 respondentů odpovědělo, že o programu ví a děti do něj chodily/chodí. 4 respondenti odpověděli, že o programu nevědí.

Jde o zjištění, jakým směrem nejčastěji proudí informace a jaký typ oslovení rodičů je úspěšný. Z výzkumu je patrné, že dobrými nositeli informací jsou právě děti.

Kategorie č. 8

Otázka číslo osm byla zaměřena především na zjištění informací, zda jsou rodiče ochotni zaplatit za vzdělání svých dětí, či je jejich prioritou, aby bylo vzdělávání bezplatné.

Celkem 12 dotázaných odpovědělo, že je pro ně důležité, aby bylo předškolní zařízení zadarmo. 9 respondentů odpovědělo, že do svých dětí rádo peníze investuje a že jim placení nevadí.

Z odpovědí vyplývá, že program, který je poskytován bezúplatně, je pro rodiče atraktivní. Finance v ohledu vzdělávání hrají velkou roli.

Kategorie č. 9

Autorka při zadávání dotazníků předpokládala, že časová dotace programu je jeho největší slabinou. Tuto domněnku potvrdil i výzkum.

Celkem 16 respondentů uvedlo, že současná časová dotace programu Předškoláci je nedostačující. Shodují se, že by program měl trvat v kuse minimálně 3 hodiny a alespoň 3x do týdne. 4 respondenti uvedli, že je na pracovnících, jak často program bude. 1 respondent uvedl, že by program měl být v odpoledních hodinách.

Program není nabízen v dostatečném množství času, a tudíž je z velké části nenaplněn. Výzkum jednoznačně ukázal, že pro zkvalitnění programu a zvýšení jeho návštěvnosti je nutné prodloužení otvírací doby.

Kategorie č. 10

Autorka při tvorbě otázek přemýšlela i nad osobností vychovatele. Předpokládala, že jednou z možností, proč program není naplněn, je fakt, že vychovatelka je členkou majoritní společnosti. Romové k ní mohou mít z tohoto důvodu nedůvěru.

Celkem 11 respondentů si myslí, že je úplně jedno, jestli děti učí Češka nebo Romka. 7 respondentů si myslím, že by nebylo dobré, aby děti učila Romka. 2 respondenti si myslí, že by to děti více bavilo, kdyby je učila Romka. 1 respondent si myslí, že by tam měli být jak Romka tak i Češka.

Z výzkumu však naopak vyplynulo, že většina Romů nerozlišuje kulturní příslušnost vychovatelky a třetina z dotázaných je dokonce přesvědčena, že by nebylo vhodné, aby děti vychovávala Romka.

Kategorie č. 11

Tato otázka byla zaměřena především na správnost a vhodnost obsahu programu Předškoláci. Co považují Romové za důležité, aby jejich dítě znalo, když půjde do první třídy.

Pro 12 respondentů je důležité, aby se děti naučily česky, základy matematiky, barvy apod. 4 respondenti si myslí, že nejdůležitější je naučit děti slušnému chování. 2 respondenti si myslí, že by se měly naučit, že si nebudou jen hrát, ale i se učit – režim školy. 2 respondenti odpověděli, že by se toho měly naučit hodně. A 1 respondent odpověděl, že by se měly naučit hlavně mluvit.

Nejvíce respondentů by bylo rádo, kdyby se děti naučily základní znalosti z češtiny, matematiky, poznávat barvy a také si hrát. Pro část z nich je důležité také chování a vystupování jejich dětí.

Kategorie č. 12

Poslední otázka byla směřována opět ke zlepšení programu. Tentokrát šlo o nabídku nové služby vyzvedávání dětí, které by alespoň částečně zajistilo pravidelnou docházku dětí. Autorka nepovažovala tuto službu za vhodnou, nicméně předpokládala, že by mohla rodičům vyhovovat.

Celkem 14 respondentů se shodlo, že není dobrý nápad, aby si děti na program pracovníci vyzvedávali. 6 respondentům se nápad, že si pracovníci děti vyzvednou, líbil. 1 respondent si myslí, že by měl být nějaký asistent, který by stál na určeném místě, děti by k němu přišly a on je pak odvedl na program.

Z dotazování však vzešlo, že více než polovina rodičů tuto možnost nepovažuje za vhodnou. Nesouhlasí s nadměrně vyvíjenou aktivitou pracovníků programu.

6.2 Interpretace

Z rozboru kategorií se ukazuje, že většina rodin je na svůj český původ hrdá. Nadprůměrný počet členů domácnosti oproti majoritě ukazuje ztížené podmínky ke vzdělávání. Co se týče jazykové vybavenosti, tak z odpovědí vyplývá, že většina dětí je doma vystavena jak vlivu romštiny, tak i češtiny. Obojí vede k užívání romského etnolektu češtiny. Za předmět hlubšího zkoumání stojí otázka, do jaké míry se používaná čeština přibližuje jazykové normě. I romština samotná není kodifikovaná. Což obojí ztěžuje přípravu na školní vyučování.

Zkušenost s předškolním vzděláváním má většina dotázaných. To může být východiskem pozitivní motivace rodičů, aby posílali děti do programu. Alespoň k částečnému dodržování tradic se přihlásila téměř většina dotazovaných. Ukazuje se ale, že tradice již pozbývají na své síle a intenzitě. Rozpad tradic ztěžuje integraci Romů. Téměř všichni respondenti prokázali znalost předškolních zařízení jak ve svém, tak i v širším okolí. Povědomí o programu Předškoláci má většina rodičů dobré, ale i přesto své děti někteří do programu neposílají. Autorka předpokládala, že tato skutečnost je způsobena osobností vychovatele a malou časovou dotací programu. Program Předškoláci je poskytován zdarma, což rodičům vyhovuje. Jako největší překážku v předškolním vzdělávání vidí finance. Největší slabinou programu se ukázala jeho časová dotace, protože pro většinu rodičů je nabídka v takovéto míře nedostačující. Důležité je pro ně, aby děti mohli do zařízení umístit na co nejdelší dobu. Naopak nejistoty a obavy, které měla autorka z osobnosti vychovatele, jako příslušníka majoritní společnosti, se nepotvrdily. Respondenti se z větší části domnívají, že je úplně jedno, jestli děti vyučuje Romka nebo Češka. Zajímavým zjištěním pak bylo, že třetina dotázaných si myslí, že by nebylo vůbec vhodné, aby vychovatelka byla Romka.

V odpovědích se vyskytovala obava, že romský pedagog neudržel autoritu. Romští rodiče také považují za důležité, aby jejich děti při nástupu do školy zvládaly základní požadavky na vzdělávání. To znamená, že by měly ovládat základy českého jazyka, matematiky, dále znalost barev a také by si měly hrát. Část respondentů uvedla, že by se také měly děti umět slušně chovat. Na poslední autorčinu otázku, která měla být vstřícným krokem směrem k rodičům a k naplnění programu, respondenti odpověděli, že není vhodné, aby si pracovníci programu pro děti chodili do rodin.

6.3 Diskuse

Souvislost mezi uspořádáním romské rodiny, její jazykovou vybaveností, dodržováním tradic a vnímáním vzdělávání naznačuje, jaké možnosti a šance na úspěch bude mít romské dítě v základním vzdělávání. Socializace v romské rodině probíhá velmi odlišně od výchovy v majoritních rodinách a prvním místem, kde se tyto rozdíly projeví, je právě první třída. Výzkum ukázal, že dítě je zvyklé vyrůstat ve vícegenerační rodině, rozhodování je tedy kolektivnější. Je pro něj podstatná minulost a přítomnost, které jsou zastoupeny tradicemi, které většina dotázaných ještě dodržuje, i když již v omezené míře.¹¹³ Výzkumný soubor potvrdil, že tradičním znakem romské rodiny je právě větší počet členů a větší počet dětí.¹¹⁴

Výzkum ukázal, že většina rodin mluví na své děti buď česky i romsky nebo česky. Zanedbatelná část respondentů uvedla, že na děti mluví jejich mateřštinou, tedy romštinou. Dále z výzkumu vyplynulo, že větší část rodičů by byla ráda, kdyby vychovatel jejich dětí v předškolním věku byl člen majoritní společnosti, aby mohl děti naučit česky. Kamiš naproti tomu uvádí, že předškolní řečová výchova by měla probíhat v mateřštině. Socializace romského dítěte je bez respektování specifčnosti romské rodiny a jejího jazykového kódu nemyslitelná.¹¹⁵

---

¹¹³ BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

¹¹⁴ SELICKÁ, Denisa . *Rómska rodina v kontexte medód sociálnej práce*. Nitra, 2008. 66 s. Diplomová práce. Univerzita Konštantýna Filozofa v Nitre.

¹¹⁵ KAMIŠ, Karel. Základní škola – jazyk školy a řeč dítěte. In *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6.

Pokud jde o postoje romských rodičů, dnes se již mění a nejsou tak striktní jako v minulosti. Stále však většina považuje majoritní školu za represivní instituci. Z autorčina výzkumu vyplývá, že část rodičů je dnes již ochotná za vzdělání (předškolní) zaplatit. To vypovídá o jisté důvěře a uvědomění si potřebnosti této instituce. Nezanedbatelná část rodičů udává vysoké poplatky, spojené s pobytem jejich dítěte v předškolním vzdělávání, za velký a neřešitelný problém. Zvláště u rodin, kde se vyskytuje větší počet dětí předškolního věku.¹¹⁶

Dalším rozporem mezi tím co uvádí Říčan a výsledkem výzkumu, je zjištění, že rodiče si žádají více času, který bude věnován jejich dětem ze strany majoritní instituce.¹¹⁷ Negativní vnímání majoritní školy a školských zařízení romskou komunitou slábne. Rodiče požadují větší časovou dotaci programu Předškoláci. Část rodičů se shoduje na tom, že vychovatelka by měla být Češka. Dodávají, že by Romka mezi romskými dětmi neměla autoritu a že by je nedokázala správně připravit na školu. To ukazuje na určité zvýšení důvěry v činnost majoritní společnosti. Větší povědomí a zájem o předškolní vzdělávání jejich dětí dokazuje i zjištění, že většina rodičů zná předškolní zařízení ve svém okolí. Sami pak předškolní zařízení ve většině případů navštěvovali.

Znalost rodičů školní problematiky ukazuje i jasný přehled o tom, co by mělo jejich dítě znát a vědět, než půjde do první třídy. Uvědomují si důležitost jazyka, počtů, všeobecného přehledu, ale také dobrého chování, úcty a her.¹¹⁸ V podstatě je to výčet všeho, co romským dětem při nástupu do první třídy schází. Rodiče si důležitost těchto znalostí a dovedností uvědomují. Otázkou zůstává, proč, když si rodiče uvědomují závažnost těchto dovedností pro jejich děti, nejsou schopni jim je sami předat.

---

¹¹⁶ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha : Portál, 2008. ISBN 180-7178-250-5.

¹¹⁷ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha : Portál, 2008. ISBN 180-7178-250-5.

¹¹⁸ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha : Portál, 2008. ISBN 180-7178-250-5.

Závěr

Při tvorbě práce a výzkumu se autorka z velké části opírala o své dlouholeté zkušenosti z praxe. Tu představuje téměř šestiletá pracovní zkušenost s romskou komunitou bydlící na českobudějovickém sídlišti Máj. K formování autorčinných názorů a postojů také přispěla účast na mnoha seminářích, přednáškách, konferencích a mezinárodních konferencích týkajících se právě romské kultury, vzdělanosti Romů a jejich sociálních problémů. K cíli práce, kterým bylo zjištění postojů romských rodičů ke vzdělávání jejich dětí v programu Předškoláci, přispělo před téměř dvěma lety otevření tohoto programu v Salesiánském středisku mládeže – domu dětí a mládeže České Budějovice. Z důvodu malého zájmu rodičů o tento program se autorka rozhodla, že navštíví vybrané romské rodiny a bude se rodičů dotazovat na jejich postoje ke vzdělávání.

První část autorčiny práce uvádí souhrn poznatků a názorů jednotlivých autorů k důležitým kapitolám práce. Tou nejdůležitější jsou samotní Romové, jejich etnicita, tradice a hodnoty. Dalšími jsou pak vzdělávání Romů, představení Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže České Budějovice a jeho programu Předškoláci a obecné charakteristiky předškolního vzdělávání.

Druhá část je věnována výzkumu, který autorka prováděla přímo v terénu v romských rodinách žijících na sídlišti Máj. Jako výzkumný soubor si vybrala 21 romských rodin, se kterými v časovém horizontu dvou měsíců udělala polostrukturované rozhovory. Tento výzkum byl proveden díky dobré orientaci v romské komunitě. Výsledky výzkumu interpretovala a porovnávala s názory vybraných autorů v dostupné literatuře.

Cíl práce se podařilo naplnit zjištěním postojů romských rodičů ke vzdělávání jejich dětí. Z těchto postojů jsou nejzávažnější ty, které ukazují na zlepšení důvěry ke školám a školským zařízením majoritní společnosti, dále na důvěru ve vychovatele, který je jejím členem. Velmi důležité bylo zjištění, do jaké míry je používána romština i čeština ve většině rodin. Ani jeden z těchto jazyků nebývá užíván správně, což ztěžuje dětem vzdělávání. Pro další fungování programu Předškoláci je důležité zjištění, že rodiče dětí

požadují větší časovou dotaci programu. Za současných podmínek na Středisku je bohužel větší úprava tohoto programu nereálná. Jedinou možností je zvýšení časové dotace na 4 hodiny denně, dvakrát v týdnu. Rodiče se negativně vyjádřili k autorčině návrhu na možnost vyzvedávání dětí v rodinách. Náplň a zaměření programu odpovídá požadavkům rodičů. V současnosti nelze program nijak závažně měnit. Nadějí je otevření nového Komunitního centra na Máji, které by mělo být otevřeno v roce 2013. O část jeho prostor se bude ve výběrovém řízení ucházet i Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice.

Seznam použitých zdrojů

BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8.

BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-967-4.

BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

BALBÍN, Jaroslav, et al. *Romové a obecná škola*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-3-2.

BALBÍN, Jaroslav. Reformní praxe některých současných školských systémů v oblasti změn etického postoje k žákům. In *Romové a obecná škola*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-3-2.

DAVIDOVÁ, Eva. *Romano Drom 1945-1990*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. 14 s. ISBN 80-7067-533-8.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Karolinum, Praha 1993. ISBN 80-246-0139-7.

DOBŠÍKOVÁ, Eva. Vzdělávání romských dětí v některých jeho souvislostech. In BALBÍN, Jaroslav; ŠVEJDA, Gabriel. *Romové a univerzity*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 2000. ISBN 80-902461-2-5.

GABAL, Ivan . Zahraniční inspirace k integraci Romů. In *Romové v České republice*. 1999. Praha : Socioklub, 1999. s. 86. ISBN 80-902260-7-8.

HIRT, T. www.varianty.cz[online].2008 [cit. 2011-01-29].

[Http://www.varianty.cz/download/doc/texts/3.pdf](http://www.varianty.cz/download/doc/texts/3.pdf). Dostupné z WWW:
<www.varianty.cz>.

HEJKRLÍKOVÁ, Jana. Vzdělávání romských dětí v ČR. In [online]. [s.l.] : [s.n.], nevedeno [cit. 2011-02-25]. Dostupné z WWW:
<www.tolerance.cz/kurzy/hejkrlikova.doc. >.

HORŇÁK, Ladislav. Rodina jako determinující činitel školskej úspešnosti romských žiakov. In *Vzdělávanie Rómov dnes a zajtra. : Zborník referátov z 2. Medzinárodnej konferencie dňa 27. Novembra 2001 v Nitre*. Nitra : PF UKF, 2001. ISBN 80-8050-498-9.

HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. *Šaj pes dovakeras*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1998. 34 s. ISBN 80-7067-905-0.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Jak známe a neznáme cikánskou rodinu. In *Děti a my*. [s.l.] : [s.n.], 1977.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. [Http://ling.kfunigraz.ac.at](http://ling.kfunigraz.ac.at) [online]. 2002 [cit. 2011-02-15]. [Http://ling.kfunigraz.ac.at/~rombase/cgi-bin/art.cgi?src=data/ethn/cerem/affiance.cs.xml](http://ling.kfunigraz.ac.at/~rombase/cgi-bin/art.cgi?src=data/ethn/cerem/affiance.cs.xml). Dostupné z WWW: <<http://ling.kfunigraz.ac.at>>.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena; JURKOVÁ, Zuzana . *Romane gil'a : Zpěvník romských písní*. Praha : Fortuna , 1999. 5 s. ISBN 80-7168-734-0.

Interní dokumenty Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže České Budějovice

JAKOUBEK, Marek. *Cikáni a etnicita*. Praha : Triton, 2008. 144-160 s. ISBN 978-80-7387-105-5.

KALIBOVÁ, Květa . Romové z pohledu statistiky a demografie. In *Romové v České republice*. 1999. Praha : Socioklub, 1999. s. 91. ISBN 80-902260-7-8.

KAMIŠ, Karel. Multikulturní aspekty řečové edukace předškoláků a mladších žáků se specifickými edukačními potřebami v interetnické společnosti ČR a SR. In *Multidimenzionálny rozmer edukácie a sociálnej práce v rómskych komunitách*. Nitra : Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, 2009. ISBN 978-80-8094-502-2.

MARÁDOVÁ, Eva. *Multikulturní porozumění*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-82-2.

MERKOVÁ, Ivana. Kvalita rodinného prostredia a vývoj rómskeho jedinca. In *Nové smery rozvoja perspektivy Rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti, Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. České Budějovice : [s.n.], 2007.. ISBN 978-80-7040-970-1.

[Http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149](http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149) [online]. 6. 4. 2006 [cit. 2011-03-29]. www.vlada.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149>>.

KAMIŠ, Karel. Základní škola – jazyk školy a řeč dítěte. In *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6.

Kapitola Kdo jsou Romové – hledání identity. In *O Romech (na co jste se chtěli zeptat) Manuál pro obce*. Praha : VCVS ČR, o. p. s. , 2002. s. 9-10.

KIMROVÁ, Bohuslava. Předškolní vzdělávání romských dětí. In *Výchova a vzdělávání romských dětí a mládeže*. Hlinska : Pedagogické centrum v Českých Budějovicích, 1999. ISBN 80-7019-003-5.

KUPČÍKOVÁ, Leona. *Interkulturní vzdělávání a příklad interkulturního vzdělávání na základních školách podle projektu Varianty*. Praha, 2002. Seminární práce. Karlova univerzita, fakulta sociálních věd. Dostupné z WWW: <<http://www.tolerance.cz/kurzy/kupcikova.htm>>.

NAVRÁTIL, M.; MATTIOLI, J. *Jak pomoci romským dětem stát se úspěšnými žáky*. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-7315-009-3.

NEZVAL, Jiří. www.msmt.cz [online]. 15. 2. 2005, 15. 12. 2009 [cit. 2011-02-27]. [Http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani](http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani). Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>>.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. ISBN – 80-7178-585-7.

POLÁKOVÁ, Eva . *Štúdie na tému Etika a rómska problematika*. Nitra, 2002. Diplomová práce. Pedagogická fakulta UKF v Nitre.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova*. Praha : ISV nakladatelství, 2001. ISBN 80-85866-72-2.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta života*. Praha : Portál, 2004. ISBN –80-7367-124-7.

SELICKÁ, Denisa . *Rómska rodina v kontexte medód sociálnej práce*. Nitra, 2008. Diplomová práce. Univerzita Konštantýna Filozofa v Nitre.

SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha : Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

SKUTNABB-KANGAS, Thomas. *Menšina, jazyk a rasizmus*. Bratislava : Kalligram, 2000. ISBN 80-7149-351-1.

ŠIMKOVÁ, Miroslava . Vliv komunikace mezi rodinou a školou na romské dítě. In *Nové směry rozvoje perspektivy rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti*. České Budějovice : [s.n.], 2007. ISBN 978-80-7040-970-1.

ŠOTOLOVÁ, Eva . *Vzdělávání Romů*. Praha : Grada, 2001. 112 s. ISBN 80-247-0277-0.

ŠOTOLOVÁ, Eva. *Romové – reflexe problému*. Praha : Sofis, 1997. ISBN 80-902439-0-8.

VÍŠEK, Petr. Program integrace – řešení problematiky romských obyvatel v období 1970-1989. In *Romové v České republice*. Praha : Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

Výchova a vzdělávání romských dětí a mládeže. České Budějovice : Pedagogické centrum v Českých Budějovicích, 1999. ISBN 80-7019-0035.

WEDLICOVÁ, I. Školní zralost. In *Kapitoly z předškolní pedagogiky II*. Ústí nad Labem : Univezita J. E. Purkyně,, 2006. ISBN 80-7044-825-3.

www.romove.radio.cz [online]. 2003. 2003 [cit. 2011-02-09].
[Http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530](http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530). Dostupné z WWW:
<<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530>>.

www.romove.radio.cz [online]. 2003. 2003 [cit. 2011-02-09].
[Http://romove.radio.cz/cz/clanek/18901](http://romove.radio.cz/cz/clanek/18901). Dostupné z WWW:
<<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18901>>

<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149> [online]. 6. 4. 2006 [cit. 2011-03-29].
www.vlada.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149>>.

www.romove.radio.cz [online]. 2003. 2003 [cit. 2011-02-09].
[Http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785](http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785). Dostupné z WWW:
<<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>>

www.novaskola.org [online]. Praha : 2009 [cit. 2011-02-15].
[Http://www.novaskola.org/pilot/wp-content/uploads/2010/12/GAC09-Vzdelanostni-drahy-a-sance-romskych-deti.pdf](http://www.novaskola.org/pilot/wp-content/uploads/2010/12/GAC09-Vzdelanostni-drahy-a-sance-romskych-deti.pdf). Dostupné z WWW: <www.novaskola.org>.

www.tolerance.cz [online]. 5. 5. 2000. 2000 [cit. 2011-02-25].
[Http://www.tolerance.cz/cesky/press02.htm](http://www.tolerance.cz/cesky/press02.htm). Dostupné z WWW: <www.tolerance.cz>.

Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity. *Dekáda romské inkluze 2005-2015*. Praha : Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity, 2005. 4 s. ISBN 80-86734-46-3.

www.sdb.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. [Http://www.sdb.cz/o-salesianech/](http://www.sdb.cz/o-salesianech/).
Dostupné z WWW: <www.sdb.cz>.

www.sasmcb.cz [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. [Http://www.sasmcb.cz/?page_id=60](http://www.sasmcb.cz/?page_id=60).
Dostupné z WWW: <www.sasmcb.cz>.

www.sasmcb.cz [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. [Http://www.sasmcb.cz/?page_id=44](http://www.sasmcb.cz/?page_id=44).
Dostupné z WWW: <www.sasmcb.cz>.

www.sasmcb.cz [online]. 2009 [cit. 2011-02-27]. [Http://www.sasmcb.cz/?page_id=44](http://www.sasmcb.cz/?page_id=44).
Dostupné z WWW: <www.sasmcb.cz>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Programy romské Oratoře

Příloha č. 2 Přepisy rozhovorů

Příloha č. 1 Programy romské Oratoře

Rozvrh programů romské oratoře						
2009/10	SaSM:		Maják:			sídliště Máj:
pondělí	13:30 – 16:00					
	Doučování	Oratoř				
úterý			10:00 – 11:30	13:30 – 15:00	17:00 – 18:00	15:30 – 16:30
			Předškoláci (raná péče)	Individuální doučování + hry	Tematické programy + hry	Volnočasové aktivity na sídlišti (u Pinky)
středa	13:30 – 16:00		17:00 – 18:00			
	Doučování	Oratoř	Tematické programy + hry			
čtvrtek			10:00 – 11:30	13:30 – 15:00		15:30 – 16:30
			Předškoláci (raná péče)	Individuální doučování + hry		Volnočasové aktivity na sídlišti (u Pinky)
pátek	14:30 – 16:00					
	Romský klub					

Příloha č. 2 Přepisy rozhovorů s respondenty

Jsou uvedeny v původní podobě, aby byla zachována autentičnost rozhovorů.

Tazatel: T

Respondent: R

Přepis polostrukturovaných rozhovorů

Rodina A – Vícegenerační rodina žijící na sídlišti Máj. Všechny děti přítomné v rodině docházejí do programů Střediska. Nejstarší chlapec navštěvuje 6. třídu na ZŠ Máj II. a pravidelně dochází na program Doučování, Oratoř a Volnočasové aktivity na Středisku. Mladší dívka navštěvuje 4. třídu ZŠ Máj II. a taktéž dochází na programy na Středisku. Nejmladší dívce je 6 let a v letošním roce půjde na zápis do první třídy. V celku pravidelně dochází na program Předškoláci. Děti vychovává především matka a babička, protože otec byl nedávno propuštěn z výkonu trestu a výchovu dětí nejeví velký zájem.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Ze Slovenska. Ale žijeme tu už dlouho. Přistěhovali jsme se sem, když mi bylo 8 let (teď je mi 63).

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Já mám tři dcery a každá má tři děti, ale doma v bytě je nás 8. Já dvě dcery, dcery manžel a tři děti. O děti se, ale jejich táta nestará. Teď byl 8 měsíců pryč u nějaké ženské a vrátil se zase zpátky. Nestará se o ně, na všechno jsme samy. Dceři pomáhám hlavně já. Mladí to mají dneska těžké. Já měla manžela a vychovávali jsme společně děti, manžel pracoval a živil nás. Dneska je to jiný, mladým se do práce nechce.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Děti umí romsky i česky. Mezi sebou mluví hlavně romsky. My dospělý mluvíme hlavně romsky, ale česky taky rozumíme.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Ano, já jsem navštěvovala školku.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Co jsou to zvyky?

T: Tradice, například vartování a tak podobně.

R: Určitě, všichni Romové dodržují tradice, bez toho by to nešlo. Dodržujeme hlavně vartování, Pitánky.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano školku.

T: Proč tam vaše vnučka nechodí?

R: Máma jí tam dala pozdě, tak jí nevzali, je nemocná bere léky, tak jí nikde nechtěli.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Víme, dcera tam chodí. Starší vnoučata to říkali. Víte proč sem chodí vnučka sama? Ostatní děti sem nechtějí chodit, když je tam málo dětí, bojí se.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Klidně bych jí dala i do placené školky. Jen, aby tam bylo víc dětí.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Mělo by to být častěji, dvakrát týdně je málo.

T: Považovala byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Ne, to by to dopadlo. To ne co by jim dala. Asi by to ani nefungovalo.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Že se malá něco naučí a bude moct jít do školy. Zatím to vypadá, že budeme mít odklad

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Proč byste si pro ně měli chodit. Já jí taky dovedu, když jdu nakoupit a pak si jí vyzvednu cestou zpátky. Měli by tam děti dovézt rodiče.

Rodina B – Tříčlenná rodina, kde je otec, matka a dcera. Nebydlí v ulici V. Volfa, ale také na Máji. Pocházejí ze Slovenska a přišli sem do Čech asi před 8 lety. Otec je zaměstnaný jako dělník v jedné budějovické firmě. Matka je na mateřské dovolené a občas si přivydělává úklidem. Mezi manželi je výrazný věkový rozdíl a žena uvádí, že je s manželem jen kvůli tomu, že by se sama s dcerou neživila. Jejich dcera, které je v současné době 6 let, v loňském roce pravidelně navštěvovala program Předškoláci a její matka intenzivně využívala služeb sociálních pracovníků, zejména v oblasti práce a bydlení. Dceru se nám podařilo pro letošní školní rok umístit do nově vzniklé přípravné třídy při ZŠ J. Š Baara, kam dochází víceméně pravidelně a učitelky je hodnotí velmi kladně. V současné době matka zvažuje, na kterou školu ji zapsat.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Ze Slovenska. Já i můj muž jsme se narodili na Slovensku a i dcera se tam narodila. Tady je to lepší, máme se tu lépe, ale chybí mi moje rodina. Nemám dost peněz na to, abych je jela navštívit.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: V bytě bydlíme 3. Já, můj manžel a dcera.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Ne. Mluvíme česky a slovensky. Na dceru mluvíme česky, chceme, aby se češtinu naučila.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Ano, dcera váš program předškoláci a teď přípravnou třídu.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Ne my nedodržujeme žádné zvyky.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano školku a Maják.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Víím, jednou jsem šla okolo a zeptala jsem se lidí, co tu dělají, co se tam učí. Tak jsme začaly s malou Maják navštěvovat.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Ne, klidně bych jí školku zaplatila.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Je mi to jedno, jsem ráda, že mám dceru kam dát a že se může učit.

T: Považovala byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Ne, nechci, aby moje dítě učila Romka. Neuměla by určitě dobře.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Aby se tu dcera něco naučila. Ona je teda moc šikovná, ale jsem ráda, že se jí někdo věnuje. Mám velké obavy, aby jí její nadšení ve škole nezkazila nějaká zlá učitelka.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Ať si je vodí samy, času mají dost. Stejně se jenom vymlouvají, já jsem sem dceru taky vodila rok a navíc mi tu pomohli sehnat bydlení.

Rodina C – vícečlenná rodina žijící v centru sídliště Máj v ulici V. Volfa. Všechny děti v rodině navštěvovali nebo ještě navštěvují programy Střediska. Nejstarší chlapec dochází na romský klub stejně jako druhá nejstarší dcera. Mladší dcera a mladší syn navštěvují Oratoř. Otec se před dvěma lety vrátil z výkonu trestu a od té doby je doma a stará se o děti společně s manželkou. Oba mají zaměstnání. Rozhovor dělala matka R1 i otec R2.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Z Čech. Nejsme žádní ti špinavý ze Slovenska.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Je nás tu šest. Nejstarší syn si teď našel holku, která je z Krumlova a chce za ní odejít, ale já jsem mu řekla, že zůstane tady, že ho nikam nepustím. (V tu chvíli přichází i otec a zapojuje se do rozhovoru a matka mi ukazuje fotky přítelkyně jeho syna).

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R 1, 2: My dospělý mezi sebou mluvíme romsky, ale na děti mluvíme česky. Oni se romsky většinou naučí, až když budou starší. Pochytí to od kamarádů a tak. Občas romštině našich dětí nerozumíme, už do toho dávají hodně slov z češtiny.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R1,2 : Ano, děti navštěvovaly školu na Máji a nejstarší kluk chodil do Arpidy. Poslední dcera ve školce zůstat nechtěla a byla doma. Ale je to na nich poznat, že chodily do školky. U mladšího syna mi to říkala učitelka, když byl na zápisu.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Určitě Vartování a držíme smutek.

T: Jak dlouho se v současné době drží smutek? Dříve to byl i rok.

R: Teď už tak dlouho ne. Mladí to mají teď jinak, často říkají, že ani smutek držet nechtějí, že se chtějí bavit a hrát. R 1: držela jsem smutek tři měsíce za tátu, ale on mi říkal, že to ani dělat nemám. R2: myslím si, že i spousta rodin to dělá jen pro ostatní, ale když se zavrou doma stejně si hudbu pustí. Mladí dnes už nechtějí držet tradice, mají jiné možnosti než my. My jsme třeba neměli počítače a tak R1: Dnes už drží smutek většinou jen manželka a matka .

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano školku.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R1,2: Víme, hlavně děti nám povídají a vyprávějí.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R1,2: Nevadilo by nám to zaplatit, pro děti je to důležité.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R1,2: Mohlo by to být častěji. Ale oni by si tam taky ostatní chtěli jen ti děti odložit.

T: Považovala byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R1,2: Nebylo by to lepší, asi by je nenaučila to co vy Gádžové. Ve školách taky neučí Romky, tak proč by měla být ve školce. Ale je fajn, že ve Středisku dělá Rom a ty gádži je to lepší i pro děti, že vidí vás oba.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R1,2: Že děti do školy nepůjdou úplně hloupé. Spousta dětí, které mají jít do školy neumí počítat, neznají barvy a dokonce neumí kreslit. To náš malý všechno uměl, když šel do školy. No tak taky zajděte tady za M.... do sedmého ty mají malého kluka a ten taky skoro ani neumí mluvit. R 2: já jim to říkal, ať ho tam pošlou, jeho táta je můj brácha.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R 1,2: Vůbec ne, ono se jim jen nechce a říkají vám, že nemají čas. A jděte se podívat, kde je najdete. V hernách a po barech. Jen ať se snaží sami. Pak řvou, že jim děti nevezmou do školy a tam na Majáku mají takovou šanci.

Rodina D – vícegenerační rodina, žijící v ulici V. Volfa, kde je otec, matka, jeden syn a dědeček, který má v rodině velké slovo. Do bytu často chodí dvě sestry matky. Syn navštěvuje 6. Ročník ZŠ Máj II. a velmi dobře se učí. Celá rodina je ve výchově syna velmi důsledná.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Ze Slovenska. Jsem nejstarší ze sester a ještě jsem se narodila na Slovensku (byli mi 2 roky).

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Jsme tu čtyři. Já, manžel, můj otec a syn.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Mluvíme česky a slovensky. Romsky už skoro ani neumíme.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R1, 2: Ano, syn chodil do školky.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Držíme smutek (vartujeme). Jinak slavíme svátky jako vy, Vánoce, Velikonoce.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano školku.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Ano víme, původně od syna. Sami už jsme se na Středisku byli podívat (20 let Salesiánů).

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Je dobré, když je to zadarmo. Mělo by to tak být.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Program by měl být alespoň každý den dopoledne. Dvakrát týdně je málo.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Mě je to jedno, myslím, že od Romky se toho tolik nenaučí.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Aby se naučily malovat a taky všechno co budou potřebovat do školy. Barvy a písmena. Je důležité, jak přijdou do první třídy. Náš syn byl zařazen do romské třídy na Máji. Mě se to vůbec nelíbilo, psala jsem dopis i prezidentovi a běhala po úřadech, že chci svého syny přeradit, ale nikdo mě neposlouchal. Myslím, že není dobře, že je dali takhle všechny dohromady. Nejsou všichni stejní a našemu klukovi se často smějí ostatní spolužáci za jedničky a on se stydí, tak je pak poslouchá a dělá stejný blbosti jako oni.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R1,2: Rodiče by je tam měli vodit sami. Je to přece pro jejich dobro a pro dobro dětí. Někteří jsou líní vstávat.

Rodina E – Několikačlenná rodina, přičemž matka je sestra matky z předchozí rodiny. Všechny sestry si hodně rozumějí a navštěvují se. Jedno dítě z celkových třech dochází pravidelně na programy v KC Maják. Mladší chlapec chodí do školky a nejmladší dceři jsou dva roky.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Z Čech. Já už jsem se na rozdíl od sestry narodila v Čechách.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Je nás pět. Já, manžel a mám tři děti. Ta nejstarší chodí na Maják. Mladší chodí do školky na Máji a ta nejmladší zatím nikam nechodí, ale pošleme jí k vám.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Romsky nemluvíme vůbec, jen slovensky a česky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Ano, syn chodí do školky na Máji.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Nejvíce asi držíme smutek a vartujeme, ale jinak zvyky nedodržujeme.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano školku.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Ano víme, víme to od dcery.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Ano, jinak bychom na to neměli.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Program by měl být častěji. Hodně rodičů to odradí, že jen to jen takhle málo.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je mi to jedno, nevidím v tom žádný rozdíl. Nevím, jaká Romka by to zvládla.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Děti mají být připravené, když jdou do školy. Tak by je tam hlavně asi měli připravit na školu, na to co v ní budou muset zvládnout. Mělo by to být pro děti zábavné, je možné že je odradí, že je tam málo dětí.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Ať si je vodí sami, času mají dost. Ale musel by být ten program častěji.

Rodina F- vícečlenná rodina, žijící v ulici V. Volfa. V domácnosti žije otec, matka a tři děti. Dvě děti pravidelně navštěvují programy a třetí nejmladší dcera je v předškolním věku. Nejstarší syn je v ústavu v Šindlových dvorech. Domů dojíždí na pár dní v roce. Také navštěvoval programy Střediska. V rodině se semnou bavila jak matka R1, tak i otec R2.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Já pocházím ze Slovenska, ale žijeme tu už dlouho (20 let).

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Doma nás je pět. Já, táta, holka, kluk a nejmenší holka.

Já: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R1, R2: My mluvíme doma česky. Děti romsky umí i rozumí, ale doma mluvíme česky. Ta starší se hodně učila od kamarádů.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R1,2: Ano, školku navštěvoval nejstarší syn a dcera.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R1,2: Dodržujeme hlavně vartování. Teď nám umřel strejda, před vánoci. Tak jsem držela smutek. Ale držíme tak 2-3 měsíce. Ale na Slovensku se drží půlrok a někdy rok.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano školku na Máji.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Ano víme to od dětí.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Určitě, kdo by to nechtěl zadarmo. Dnes je všechno drahé.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Je to málo, rodiče by je určitě posílali, kdyby to bylo častěji.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Asi je to jedno jestli to bude Romka nebo Češka.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Aby se naučili ty základy. Barvy, počítat, poznat zvířata.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Nemyslím si, že by si pro ně měli chodit. Mámy jsou doma a mají čas je sem vodit.

Rodina G - vícečlenná rodina, také žijící na V. Volfa. V domácnosti je otec, matka a dva synové. Starší navštěvuje program Oratoř a mladší, který je v předškolním věku občas navštěvuje program Předškoláci. V rodině při rozhovoru byla přítomná i teta.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Pocházíme z Čech.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: U nás doma jsme čtyři.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Mluvíme česky my i děti. Děti romský rozumí, ale nemluví. Jen občas.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Ne nikdo z nás nechodil do školky, ani děti.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: A co to jako je?

T: No jestli třeba vartujete a tak.

R: Určitě. Vartujeme a držíme smutek, ale to dělají všichni Romové.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Jo, jsou tu nějaký školky na Máji.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Ano vím, menší kluk tam občas chodí.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Nechci, aby to bylo placené.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Podle mě by to mělo být častěji, takhle je to málo.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je mi to jedno.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Aby se malý naučil hlavně mluvit. A mohl pak jít do školy.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Jo proč ne občas se to hodí, když nestíhám. Nebo by je alespoň mohli vodit zpátky.

Rodina H – vícegenerační rodina, žijící ve V. Volfa na sídlišti Máj. Velmi problematická, časté exekuce a soudní předvolání. Pravý otec dětí žije v Anglii a druh matky je ve vězení. Děti v dohledu kurátorů. V domácnosti je přítomná matka, jejich šest dětí. Přičemž nejstarší dcera má již 3 děti. O rodinu se stará matka-babička, která má v péči i dvě děti své nejstarší dcery. Rodina často využívá služby sociálních pracovníků, kteří působí na středisku, především kvůli dluhům na nájemné, případně kvůli trestné činnosti jejich dětí. Děti často nedocházejí do školy. Případně si nenosí pomůcky a jsou zanedbané.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Pocházíme z Čech. Akorát nejmladší dcera se narodila v Anglii. Táta neplatí vůbec alimenty a teď zblbnul děti a všechny za ním chtějí do Anglie. Jejich babička, která žije tady, mi vyhrožuje, že mi děti odveze za tátou.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Je nás tu šest oficiálně. Ale nikomu to neříkej, je nás tu vlastně 10.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Mluvíme víc česky, i s dětmi. Děti romsky moc neumí, ale rozumí. Ty větší už se romsky naučily od starších.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Od nás chodily tři děti.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: No asi to vartování, držíme smutek tak rok. Jo a vidíte tady to na ruce, to u mě byl mulo. Asi předevěřem.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano, jsou tady na Máji, taky nějaké na Šumavě, Vltavě a ve městě.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Ano vím, dcera tam občas byla.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Když by to bylo do 500,- tak mi to nevadí, ale teď už je to určitě dražší. Víc bych nezaplatila.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Mělo by to být alespoň třikrát týdně, jinak to asi nebudou využívat, ale klidně i častěji. A taky nejmíň tři hodiny. Klidně by to mohlo být od 9.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Ne to by nešlo, kdyby to byl někdo od nás, tak by ho děti neposlouchaly. Děti by věděly, že si můžou dovolit, co chtějí. Je lepší když jsi tam ty a když na ně mluvíš česky.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Měly by se tam učit, aby toho hodně věděly, až půjdou do školy.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Já bych byla ráda, mám toho hodně a pomohlo by mi to.

Rodina CH – rodina žijící mimo ulici V. Volfa, ale v lokalitě Máj. V rodině jsou celkem čtyři děti, z toho dvě docházejí na programy do Střediska. Třetí je v předškolním věku, ale nechodí na program Předškoláci. Nejmladšímu je jeden rok. Maminka tvrdí, že o programu ví, ale že její kamarádky říkaly, že je to jen pro kluky. Děti školního věku mají problémy ve škole, které maminka chodí řešit s třídními učitelkami. Otec pracuje v jednom Českobudějovickém podniku.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Žijeme tu dlouho let, ale rodiče pochází ze Slovenska.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Celkem šest.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Mluvíme romsky i česky. Děti co jsou na škole mluví radši česky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Dvě starší děti chodily do školky na Spartu.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Určitě vartování, na Dušičky chodíme na hřbitov, slavíme Vánoce a držíme smutek. Dříve déle, ale ty mladší drží už jen tak 3 měsíce.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano, jsou tu na Máji školky a pak tu na Spartě.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Ano vím, ale prý je to jen pro kluky.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení zadarmo?

R: Ano. Ale nějaké peníze bych klidně dala. Tak dvě stovky. Ve školce po mě chtěli 300,- za školku, to je dobrý, ale musela bych platit i 350,- za obědy a to už bych neměla.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: To co je, je málo. Chce to každý den. Já chodím na úřad tak bych jí tam dala, ale takhle se mi to nevyplatí.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je to jedno. Možná má výhodu, že těm malým rozumí. Ale ve škole musí mluvit česky, tak ať se to alespoň pořádně naučí.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Od každého něco. Aby se zabavily i něco naučily. Musí vědět, až půjdou do školy, kdy si můžou hrát a kdy se učit.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R1, 2: Ne, nechci, aby pro ně chodily.

Rodina I – vícegenerační rodina, kde jsou prarodiče, rodiče a děti, žijící mimo ulici V. Wolfa, ale v lokalitě sídliště Máj. Rodina má problémy s bydlením. Bydlí v předraženém podnájemním bytě a hledá si něco jiného. Panují obavy, že se budou muset vrátit zpět na ulici Pekárenská.

T Odkud pochází vaše rodina?

R: Ze Slovenska, oba jsme se tam s manželem narodili. Děti už, ale tady v Čechách.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Osm. Je tu s námi babička a děda.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Romsky i česky, ale děti se naučí romsky většinou až déle od kamarádů.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: My s manželem jsme ji navštěvovali, ale děti už ne. Teď je to drahé.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Co to je?

T: Zda s rodinou něco slavíte, držíte smutek a tak.

R: Aha. No určitě vartování, Vánoce.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ano, školky jsou myslím na Rudolfovské a Nerudově ulici. Tady na Máji asi taky nějaká bude.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Vím.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: To je jasný, školky jsou dneska hrozně drahý.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Mělo by to být častěji, alespoň třikrát týdně.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je to asi jedno. Stejně ve škole musí mluvit česky.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Že se něco naučí, zvyknou si na režim školy.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Určitě ne, rodiče si je klidně můžou odvést sami.

Rodina J – pouze dvougenerační rodina, žijící na ulici V. Volfa. Matka nezaměstnaná, ale otec má vysokoškolské vzdělání. Děti chodí do školy vzorně, pouze starší syn má problémy s docházkou. Nejstarší dcera odešla z domu, kvůli neshodám. Dva synové školního věku navštěvují programy Střediska, nejmladší syn je v předškolním věku, ale do programu Předškoláci nechodí.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Z matky strany z Čech, z mé strany za Slovenska.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Pět, nejstarší dcera s námi nežije.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Mluvíme česky, nejstarší holka vůbec česky neuměla, tu to učila babička. Děti romsky rozumí.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Oba starší kluci chodili, ale jen tři dny. Žena byla pak na mateřské dovolené, tak zůstali doma. Babička je Češka, tak je všechno učila. A já jsem chodil do školky i do jeslí.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování, když někdo umře, držíme smutek. Na Vánoce se vzájemně navštěvujeme. Podle mě jsou tradice už spíše jen na Slovensku. Lidé tam více chodí do kostela, lepší křesťané.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Určitě - jsou školky tady na Máji, nějaké i ve městě.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Jo vím. Od vás.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Ano, je dobře, že je to zadarmo. Školky jsou drahé, navíc se tam musí platit za jídlo.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Nevyhovuje čas. Měli byste to dostat více do podvědomí (něco jako nultý ročník). Nechte to, až tu bude to komunitní centrum. Podle mě bude lepší, když to bude až odpoledne, protože rodiče mají problém vstát a vypravit je. Dopoledne podle mě jen, když budete spolupracovat s kurátorkami.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Děti více baví, když učitel mluví romsky. Mají více respektu, když je učitel Rom. Bylo by super, kdyby to byl Rom a ještě vystudovaný.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Získají nové návyky, dobrá je i změna prostředí, kamarádi.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Byl by dobrý nějaký asistent, který si stoupne na nějaké místo a tam za ním děti přijdou.

Rodina K – pouze dvougenerační rodiny, žijící v ulici V. Volfa. V rodině dvě děti, z toho mladší chlapec, chodil v loňském roce občas na Předškoláky. Starší dochází na programy na Středisko.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Z Čech, i moje matka se tu narodila.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Čtyři.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Česky i romsky, umíme obojí. Více ale česky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: U nás chodili všichni. „.....“ občas chodil k vám.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Všechno dodržujeme. Vartujeme, držíme smutek, nosíme černou barvu, házíme mouku.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Jo jsou tu školky na Máji, asi tři.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Vím. Od staršího syna.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Zadarmo je to určitě lepší. Dřív byly školky levnější. Teď je to drahý.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Je jedno, jestli je to ráno nebo odpoledne, stejně jsou mámy pořád doma. Ale chtělo by to víc času.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je to stejný, jestli teda není rasistka, tak je to jedno.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Aby se naučily barvy a takové ty věci co potřebují ve škole.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Neměli byste si pro ně chodit, mě by si je vodit sami.

Rodina L – také dvougenerační rodina, žijící na ulici V. Volfa. Mladší syn chodil v loňském roce pravidelně na program Předškoláci. Dnes je v první třídě a jediné potíže mu dělá čtení. Dochází proto na program Doučování a Individuální doučování. Jinak navštěvuje i ostatní programy. Starší dcera také navštěvuje programy Střediska.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Děti se narodily v Čechách a já taky. Moji i manželovi rodiče pocházejí ze Slovenska.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Čtyři.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Česky. Mladší syn romsky neumí, ale rozumí. Doma mezi sebou mluvíme opravdu jen česky. Ve škole byli překvapení, že umíme tak dobře česky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Já a můj brácha jsme chodili do jeslí, do školky. Mladší syn chodil 3 dny do školky, ale pak už tam nechtěl, tak chodil k vám.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování, Vánoce, Velikonoce.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Jo školy na Máji a vás.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Mladší syn tam chodil. Od pracovníka Oratoře.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Placení mi nevadí. Chci ho dát teď do družiny, ale on nechce.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Je to málo, alespoň ty 3 hodiny a dva dny v týdnu je taky málo.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je to jedno, pro předškoláky je důležitý, že na ně někdo mluví.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Pozdravit, poděkovat a taky slušný chování.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Ne určitě ne, rodiče je mohou dovést sami.

Rodina M – dvougenerační rodina. Všechny děti dochází na programy do Střediska. Nejmladší dcera je v předškolním věku, ale nenavštěvuje program Předškoláky. Děti hodně času tráví u babičky, která taky žije na Máji a má na ně velký vliv.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Z Čech.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Pět.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Já mluvím romsky občas. Táta spíš česky a děti taky česky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Já jsem chodila a děti taky.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování. Ta nejbližší rodina drží smutek co nejdéle.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Na Máji jsou školky a taky vy.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Od holek, říkali mi to včera.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Ani ne, ale jestli vám nechodí, tak rozdávajíte bonbóny a oni přijdou.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: To je na vás, jak dlouho tam jste, nemůžeme si to určovat mi. Ale nejlepší by bylo celé dopoledne, bez oběda. Děti by si nosily jen pití a svačinu.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Ne, ale možná naše Monika, by je mohla učit. Ona by to určitě zvládla, je dobrá na děti. Ale nevím, jestli by na ně měla nervy, jsou drzí.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Aby nebyly drzí, jak se mají chovat a tak.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Proč ne, asi by to rodičům vyhovovalo. Nemuseli by je vodit.

Rodina N - dvougenerační rodina, která žije V ulici V. Volfa. Jeden syn chodí do Střediska, mladšímu jsou dva roky a třetí dítě je na cestě.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Ze Slovenska, ale už 21 let jsme tady v Čechách.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Čtyři a páté čekám.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Romsky i česky. Když byl starší syn malý, tak mluvil jen romsky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Starší syn chodil, nejdřív do školky u Sparty a pak tady na Máji. Já jsem taky chodila.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Ty dodržují všichni Romové. Hlavně teda Slováci. Mladí už teď tolik asi ne a míchají romštinu s češtinou.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Jo, známe. Tu na Spartě a tady na Máji.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Nevíme.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Platit by se asi mělo, ale zadarmo je to určitě lepší.

T: Jak je pro vás důležitá otevírací doba programu?

R: Myslím, že o tom hodně Romů neví. Asi to chce více jak 2 hodiny, rodiče si doma udělají více práce.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Měla by tam být jedna Romka a jedna Češka, tak by to bylo nejlepší. Měly by umět oba jazyky, je lepší když umí i romsky.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Základy – barvy, počítat, číst, představit se, kde bydlí a tak

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Asi ne, proč byste si pro ně měli chodit. Nemají stejně co dělat.

Rodina O – dvougenerační rodina, žijící v ulici V. Volfa. V rodině jsou čtyři děti. Dvě starší navštěvují programy Oratoře, třetímu jsou dva roky a nejmladší je nedávno narozené. S rodinou pracovníci Střediska velmi intenzivně spolupracují.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: S manželem jsme se oba narodili v Čechách.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Čtyři děti a my s manželem.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Mluvíme jenom romsky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Já i manžel jsme chodili do školky. Dvě nejstarší děti také, ty chodily sem na Máj.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování, smutek držíme za nejbližší rodinu.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Zním školky na Máji.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Ano vím to od dětí.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Ano, protože školky jsou drahé, hlavně ty obědy. Stojí to skoro 1500,- a to je dost. Do školek Romky děti nedají, protože teď už nemají nárok na slevu.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Mělo by to být déle, tohle co máte je moc málo. Alespoň 3 hodiny a ještě lépe každý den.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je to jedno, ale zase je výhoda, když umí, protože romské děti umí jen romsky.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Češtinu, matiku, chování, prostě to co neumí. Hodně se liší od českých dětí. Romské děti nerozumí. Taky je naučit, jak vydržet sedět a chodit do školy, jak pomáhat doma a tak.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Myslím, že by je měli rodiče vodit sami.

Rodina P – dvougenerační rodina, žijící ve V. Volfa. V domácnosti žije i teta se svojí dcerou. V rodině jsou tři děti. Dvě navštěvují programy Střediska, nejmladší dcera je v předškolním věku, ale Předškoláky nenavštěvuje. U rozhovoru byla matka R1 i otec R2.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Z Čech.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Celkem šest. Já, manžel a čtyři děti.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Víc romsky. Občas česky, ale to spíš jen z televize.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Jedna ze starších dcer chodila. Byla tam jeden den a nelíbilo se jí tam, tak už jsem jí tam pak neposílala.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování. Smutek držíme podle toho, kdo umřel. Někdy měsíc, 3 měsíce, když je to blízká rodina tak půl roku.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Zním. Jsou tu na Máji nějaké školky.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Nevím, mám teď malá dvojčata, ale těm jsou dva roky.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Je, ale já je musím dát stejně do školky, kvůli práci. V únoru půjdou k zápisu. Musím jít pracovat, protože potřebujeme peníze. Sociálka nám už nic nedá.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Určitě víc hodin a častěji, takhle se to maminkám nevyplatí.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R2: To ne, víc by si dovolovali. Mají více respekt, když je tam Češka. S Romkou by mluvily romsky.

R1: Já si myslím opak.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Určitě česky, pak už to jde všechno samo.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Mohli byste, ale zase by si na to pak zvykli. Asi je to na vás.

Rodina Q – dvougenerační rodina, žijící mimo ulici V. Volfa, ale na sídlišti Máj. Dvě starší děti navštěvují programy Střediska. Další dvě děti jsou dvojčata, těm jsou 2 roky.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Děti se narodily v Čechách a já taky. Moji i manželovi rodiče pocházejí ze Slovenska.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Čtyři.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Česky. Mladší syn romsky neumí, ale rozumí. Doma mezi sebou mluvíme opravdu jen česky. Ve škole byli překvapení, že umíme tak dobře česky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Já a můj brácha jsme chodili do jeslí, do školky. Mladší syn chodil 3 dny do školky, ale pak už tam nechtěl, tak chodil k vám.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování, vánoce, velikonoce.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Jo školy na Máji a vás.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Mladší syn tam chodil. Od pracovníka Oratoře.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Placení mi nevadí. Chci ho dát teď do družiny, ale on nechce.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Je to málo, alespoň ty 3 hodiny a dva dny v týdnu je taky málo.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je to jedno, pro předškoláky je důležitý, že na ně někdo mluví.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Pozdravit, poděkovat a taky slušný chování.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Ne určitě ne, rodiče je můžou dovést sami.

Rodina R – dvougenerační rodina, kde jsou dvě děti. Starší syn navštěvuje Středisko, je členem hudební kapely. Mladší dceři je šest a půjde do školy. Maminka má vystudovanou střední školu a absolvovala kurz pro asistentku pedagoga. Zajímá mě její názor na daný problém.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Z Čech.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Čtyři, ale momentálně tu máme návštěvu z Anglie. Je to dcera mé sestry. Žije v Anglii už 10 let a ona tam studuje reklamní školu. Je tu u nás na prázdninách.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Česky. Malá vůbec neumí romsky. My s manželem mluvíme romsky. Časem se i malá naučí romsky. Starší kluk se taky naučil, až když byl starší.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Já jsem chodila do školky. Děti chodily do školky na Máji. Platila se školka, školné i obědy, ale nikdo nám nepřispíval.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování. Smutek držíme tak 3 měsíce, nosíme černou. Správně by to měl být tedy rok. Nejde jen o oblečení, ale o to ho mít v srdci. Muziku posloucháme.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Znáám, školky na Máji.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

Matka: Víám, pracovník Oratoře mi to říkal.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program“) zadarmo?

R: Nevadí mi placení, ráda do dětí investuji.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Myslím, že alespoň 5 hodin. Je to pro ně málo, proto je nepošílají.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Určitě by byla dobrá romská asistentka do školek.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Česky, základy barev, matematika, poznávat zvířata.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Určitě ne, neměli by si na to zvykat.

Rodina S - tato rodina žije mimo ulici V. Volfa. V domácnosti žije dědeček a babička, kteří mají v opatrovnictví syna své dcery. Dcera žije v ulici V. Volfa a má další tři děti. Chlapec, který je u babičky navštěvuje programy Střediska. Jeho dva sourozenci, co žijí s matkou také. Nejmladšímu jsou 3 roky.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: Ze Slovenska.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Tři. Já, děda a syn mojí dcery. Mám ho v opatrovnictví.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: S vnukem česky. Jinak mezi sebou romsky. Všechny naše vnoučata mluví česky. Neměli by mluvit romsky, aby pak všechno uměli v první třídě.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Vnuk chodil, ještě když jsme bydleli v Jihlavě, ale nepravidelně. Druhý vnuk chodil a poslední ne, protože, tam nechtěl spát. Já jsem nechodila, na Slovensku to ani nešlo.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování, držíme smutek. Na Vánoce se scházíme, ale ne už tak jako dřív. Už není tolik peněz.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Ne neznám.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Nevím, myslím že ani dcera o něm neví.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: Pro nás je to lepší zadarmo. Nevychází s penězi. Rádi bychom toho nejmladšího poslali, ale školka je drahá a my bychom zase potřebovali pracovat. Peníze schází.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Já fakt nevím, myslím, že maminky pořád pracují. Tak jim to asi nevychází.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Ne nebylo by to lepší. Teď jsou jiné děti, nemají respekt, nemají strach. Dnes už chtějí děti, aby je rodiče poslouchali. Chtěli by romskou učitelku za kamarádku. Podle mě by to měl být učitel, měli by větší respekt.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Aby děti mluvily česky, zlepšily si hygienu a chování, protože to je důležitý.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

R: Proč ne, asi by to maminkám ušetřilo čas, taky by věděli, kdy to je.

Rodina T – dvougenerační rodina, která žije v ulici V. Volfa. Nejméně spolupracující rodina, ale ani v rámci Střediska moc nespolupracuje. Mají tři syny. Dva starší synové dlouho a pravidelně dochází do Střediska. Mladší, který je v předškolním věku program Předškoláci nenavštěvuje.

T: Odkud pochází vaše rodina?

R: My s manželem ze Slovenska, děti už se narodily v Čechách.

T: Kolik členů rodiny žije ve vaší domácnosti?

R: Pět.

T: Mluvíte doma romsky, učíte děti romštinu?

R: Mluvíme romsky.

T: Navštěvoval někdo z vaší rodiny předškolní zařízení?

R: Nejstarší syn chodil do školky. My oba taky chodili. Prostřední syn nechodil, to už jsem byla na mateřské.

T: Dodržujete tradiční romské zvyky?

R: Vartování, vánoce.

T: Znáte nějaká předškolní zařízení ve vašem okolí?

R: Zním, školy na Máji.

T: Víte o programu Předškoláci v KC Maják? A od koho o tom víte?

R: Vím. Od Vás.

T: Je pro vás důležité, že je předškolní zařízení („program) zadarmo?

R: U nás placení rozhoduje, proto TEN nejmladší do školky nechodí.

T: Jak je pro vás důležité otevírací doba programu?

R: Musí to být víc, jak dvakrát týdně a víc jak tři hodiny. Jinak to pro mě nemá smysl.

T: Považoval/a byste za výhodu, kdyby děti učil/a Rom/ka?

R: Je to jedno.

T: Co očekáváte od programu Předškoláci?

R: Kreslit, říct jak se jmenuje.

T: Jaký je váš názor na možnost, že by zaměstnanci pro děti předškolního věku docházeli do rodin a vodili je na program?

Matka: Ne, já ho klidně dovedu, ale musí to být častěji.

Abstrakt

KOLÁŘOVÁ, L. Postoje romských rodičů ke vzdělávání jejich dětí v programu Předškoláci Salesiánského střediska mládeže-domu dětí a mládeže České Budějovice, České Budějovice 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogika. Vedoucí práce Mgr. Pavel Kuchař, Ph. D.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání, etnicita, tradice, integrace, Salesiáni, Salesiánské středisko mládeže-dům dětí a mládeže, kvalitativní výzkum

Práce se zabývá zjištění postojů romských rodičů ke vzdělávání jejich dětí v programu Předškoláci Salesiánského střediska mládeže-domu dětí a mládeže České Budějovice. Teoretická část charakterizuje Romy, jejich etnicitu a kulturní odlišnosti a vztah ke vzdělávání. Dále popisuje Salesiány, Salesiánské středisko mládeže-dům dětí a mládeže České Budějovice, jeho vznik a programy, se zaměřením na program Předškoláci. Věnuje se předškolnímu vzdělávání v České republice.

Praktická část obsahuje metodiku výzkumu a zdůvodnění jejího použití, popis výzkumného souboru a vyhodnocení odpovědí. V závěru je uvedena diskuze nad zjištěnými postoji rodičů ke vzdělávání s literaturou a doporučení pro úpravu a zlepšení programu Předškoláci, který je sice nastaven dobře, ale přesto z výzkumu vzešli podněty, které by mohli vést ke zvýšení návštěvnosti programu.

Abstract

Attitudes of Roma parents to the education of their children in Pre-school Education program at the Youth Salesian Centre – a centre for children and youth in České Budějovice 2011

Key words: pre-school education, education of Roma, ethnicity, traditions, integration, Salesians, Salesian Youth Centre for children and youth, qualitative research

This Thesis is focused on the attitudes of Roma parents to the education of their children in the pre-school Education program at the Salesian Centre – a centre for children and youth in ČB. The Thesis describes the Roma people, their ethnicity and cultural diversity and their relation to education. It also describes the Salesian community, their Centre for children and youth in ČB, its establishment and programs focused on the pre-school age-range. It follows the pre-school education curriculum in the Czech Republic.

The practical part of this Thesis includes methodology of research and grounds for its usage, description of research and data evaluation. The conclusion includes a discussion about established parents attitudes to Education together with the literature and some recommendations for an adjustment and an improvement of the pre-school program, which is set up correctly, nevertheless the research shows some suggestions which could have led to the Program attendance increasing.